

Dz. U. 2025 poz. 860**OBWIESZCZENIE
MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 13 czerwca 2025 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

1. Na podstawie art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2024 r. poz. 977), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 25 września 2024 r. o zmianie ustawy o delegowaniu kierowców w transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1544),
- 2) ustawą z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620),
- 3) ustawą z dnia 20 marca 2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 621)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem 11 czerwca 2025 r.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy nie obejmuje:

- 1) art. 5 ustawy z dnia 25 września 2024 r. o zmianie ustawy o delegowaniu kierowców w transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1544), który stanowi:

„Art. 5. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 listopada 2024 r., z wyjątkiem art. 4, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z mocą od dnia 1 września 2024 r.”;

- 2) art. 461 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620), który stanowi:

„Art. 461. Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 392 pkt 2 lit. b oraz art. 458, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia;
- 2) art. 106, art. 128 ust. 2, art. 203 oraz art. 300 ust. 3 pkt 11, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.”;
- 3) art. 107 i art. 114 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 621), które stanowią:

„Art. 107. Do postępowań w sprawach o wykroczenia określone w art. 120 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.”

„Art. 114. Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”.

Marszałek Sejmu: *S. Hołownia*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 13 czerwca 2025 r. (Dz. U. poz. 860)

USTAWA

z dnia 24 sierpnia 2001 r.

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

DZIAŁ I

Zasady ogólne

Art. 1. § 1. Postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. W postępowaniu, o którym mowa w § 1, przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się jedynie, gdy niniejszy kodeks tak stanowi.

Art. 2. § 1. Orzekanie następuje w postępowaniu:

- 1) zwyczajnym;
- 2) przyspieszonym;
- 3) nakazowym.

§ 1a. Orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje wówczas, gdy brak jest podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym.

§ 2. W wypadkach wskazanych w ustawie i na zasadach w niej określonych uprawniony organ może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego.

Art. 3. W razie stwierdzenia w toku postępowania istotnego uchybienia w czynnościach instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, sprzyjającego naruszeniom prawa, sąd, a w toku czynności wyjaśniających organ je prowadzący, zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu tę instytucję bądź organ powołany do sprawowania nad nią nadzoru.

Art. 4. § 1. Obwinionemu przysługuje prawo do obrony, w tym do korzystania z pomocy jednego obrońcy, o czym należy go pouczyć.

§ 2. Prawo, o którym mowa w § 1, przysługuje również osobie określonej w art. 54 § 6 z chwilą przystąpienia do przesłuchania po powiadomieniu jej o treści zarzutów albo z chwilą wezwania jej do złożenia pisemnych wyjaśnień. Osobę tę należy pouczyć o przysługującym jej prawie. Przepisy art. 21–24 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Pouczenie, o którym mowa w § 2, następuje przed przesłuchaniem albo wraz z wezwaniem do złożenia pisemnych wyjaśnień. Jeżeli pouczenie następuje wraz z wezwaniem do złożenia pisemnych wyjaśnień, wzmiankę o pouczeniu zamieszcza się w notatce urzędowej, o której mowa w art. 54 § 7.

Art. 5. § 1.¹⁾ Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;
- 2) czyn nie zawiera znamion wykroczenia albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia;
- 3) ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze;
- 4) nastąpiło przedawnienie orzekania;
- 5) obwiniony zmarł;
- 6) obwiniony jest:
 - a) uwierzytelnionym w Rzeczypospolitej Polskiej, szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego,
 - b) osobą należącą do personelu dyplomatycznego tego przedstawicielstwa,
 - c) osobą należącą do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa,
 - d) członkiem rodziny osób wymienionych w lit. a–c i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej,

¹⁾ Uznaný za niezgodny z Konstytucją z dniem 19 lipca 2018 r. w zakresie, w jakim nie czyni aktu abolicji indywidualnej negatywną przesłanką prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2018 r. sygn. akt K 9/17 (Dz. U. poz. 1387).

- e) inną osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych,
 - f) kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 7) obwiniony z mocy przepisów szczególnych nie podlega orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu;
 - 8) postępowanie co do tego samego czynu obwinionego zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się;
 - 9) brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela albo żądania ścigania pochodzącego od osoby uprawnionej lub zezwolenia na ściganie, gdy ustawa tego wymaga;
 - 10) zachodzi inna okoliczność wyłączająca z mocy ustawy orzekanie w postępowaniu na podstawie niniejszego kodeksu.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 6 nie stosuje się:

- 1) do osób w nim wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce miejsce stałego zamieszkania, przy czym osoby, o których mowa w lit. f, nie podlegają orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu, tylko w zakresie czynności pełnionych w toku i w wykonaniu funkcji urzędowych;
- 2) jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

§ 3. Przepisu § 1 pkt 6 można nie stosować do obywatela państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności.

§ 4. Do chwili otrzymania wymaganego przez ustawę zezwolenia na ściganie lub żądania ścigania organ prowadzący czynności wyjaśniające może dokonywać czynności niecierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy żądanie będzie złożone lub zezwolenie będzie wydane.

Art. 6. § 1. W sprawach o wykroczenia ścigane na żądanie pokrzywdzonego występujący z wnioskiem o ukaranie, jeżeli nie jest nim pokrzywdzony, powinien uzyskać wymagane żądanie od osoby uprawnionej do jego złożenia. Żądanie może być złożone na piśmie albo zgłoszone ustnie do protokołu.

§ 2. Żądanie złożone co do niektórych tylko współdziałających w popełnieniu czynu pozostaje skuteczne także wobec osób niewskazanych w żądaniu, jeżeli nie są to osoby najbliższe dla pokrzywdzonego, o czym należy pouczyć składającego żądanie przed jego przyjęciem.

§ 3. Żądanie może być cofnięte. Niedopuszczalne jest cofnięcie żądania wobec niektórych tylko współdziałających w popełnieniu czynu, chyba że są to osoby najbliższe dla pokrzywdzonego. Cofnięcie może nastąpić do momentu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie. W razie cofnięcia żądania ponowne jego złożenie jest niedopuszczalne.

§ 4. Jeżeli wniosek o ukaranie pochodzi od pokrzywdzonego, odstąpienie przez niego od popierania takiego wniosku oznacza także odstąpienie przez niego od popierania żądania ścigania.

Art. 7. Policja i inne organy w zakresie postępowania w sprawach o wykroczenia wykonują polecenia sądu oraz prowadzą w granicach określonych w ustawie czynności wyjaśniające.

Art. 8. W postępowaniu uregulowanym w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy art. 2, art. 4, art. 5, art. 7–9, art. 13, art. 14, art. 15 § 2 i 3, art. 16, art. 18 § 2, art. 20, art. 23 i art. 23a Kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ II

Sąd

Rozdział 1

Właściwość i skład sądu

Art. 9. § 1. W sprawach o wykroczenia w pierwszej instancji orzeka sąd rejonowy, z zastrzeżeniem spraw określonych w art. 10.

§ 2. Sąd właściwy do rozpoznania sprawy rozpoznaje także środki zaskarżenia w wypadkach wskazanych w ustawie oraz przeprowadza inne czynności, gdy ustawa to przewiduje.

Art. 10. § 1. W sprawach o wykroczenia popełnione przez:

- 1) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, z wyłączeniem żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie:
 - a) przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi,

- b) podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, na szkodę wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej,
 - c) za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 755),
- 2) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile ustawa lub umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej
- orzekają w pierwszej instancji wojskowe sądy garnizonowe.

§ 2. Przepis art. 9 § 2 stosuje się odpowiednio do sądów wojskowych.

Art. 11. § 1. Przy ustalaniu właściwości sądu stosuje się odpowiednio przepisy art. 31, 32, 33 § 1, art. 34–36, 39 i 43 Kodeksu postępowania karnego, a w odniesieniu do sądu, o którym mowa w art. 10, także art. 651 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Sąd okręgowy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu w ramach okręgu tego samego sądu okręgowego, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do wojskowego sądu okręgowego, w wypadku, w którym inicjatywa pochodzi od wojskowego sądu garnizonowego.

Art. 12. § 1. Spory o właściwość między sądami rejonowymi rozstrzyga sąd okręgowy, właściwy dla okręgu, w którym działa sąd, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. Spory o właściwość między wojskowymi sądami garnizonowymi rozstrzyga wojskowy sąd okręgowy, nadrzędny nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

Art. 13. § 1. Sąd rejonowy orzeka na rozprawie i na posiedzeniu jednoosobowo.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wojskowego sądu garnizonowego oraz do sądu orzekającego w sprawach, o którym mowa w art. 12 § 1 i 2.

Art. 14. § 1. Sądem odwoławczym w sprawach o wykroczenia podlegających właściwości sądów powszechnych, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, jest:

- 1) sąd okręgowy do rozpoznania apelacji oraz zażaleń na postanowienia i zarządzenia zamykające drogę do wydania wyroku;
- 2) sąd rejonowy w innym równorzędnym składzie do rozpoznania pozostałych zażaleń.

§ 2. Sądem odwoławczym w sprawach o wykroczenia podlegających właściwości sądów wojskowych, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, jest wojskowy sąd okręgowy.

§ 3. Sąd okręgowy i wojskowy sąd okręgowy ponadto rozpoznają sprawy przekazane im przez ustawę.

§ 4. W sprawach określonych w § 1 i 2 sądy w nich wskazane orzekają na rozprawie i na posiedzeniu jednoosobowo.

§ 5. W sprawach określonych w § 3 sądy orzekają jednoosobowo, chyba że ustawa stanowi inaczej albo prezes sądu zarządzi orzekanie w składzie trzech sędziów.

Art. 15. § 1. Sąd apelacyjny rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje i inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

§ 3. W sprawach, w których orzekały sądy wojskowe, uprawnienia sądu okręgowego ma wojskowy sąd okręgowy, a uprawnienia sądu apelacyjnego ma Sąd Najwyższy.

§ 4. Sądy wskazane w § 1–3 orzekają jednoosobowo, chyba że ustawa stanowi inaczej albo prezes sądu lub Prezes Sądu Najwyższego zarządzi orzekanie w składzie trzech sędziów.

Rozdział 2

Wylączenie sędziego

Art. 16. § 1. Do wylączenia sędziego i referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 40, art. 41, art. 41a i art. 42 § 1–3 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. O wylączeniu sędziego rozstrzyga inny równorzędny skład sądu, przed którym sprawa się toczy. W razie niemożności utworzenia takiego składu o wylączeniu orzeka sąd wyższego rzędu. O wylączeniu referendarza sądowego sąd orzeka w składzie jednego sędziego.

DZIAŁ III

Strony, obrońcy i pełnomocnicy

Rozdział 3

Oskarżyciel publiczny

Art. 17. § 1. Oskarżycielem publicznym we wszystkich sprawach o wykroczenia jest Policja, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2.²⁾ W sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika określonych w Kodeksie pracy, w sprawach o wykroczenia określonych w art. 27–27b ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 236), w sprawach o wykroczenia określonych w art. 465 ust. 1a ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2024 r. poz. 769, 1222 i 1688 oraz z 2025 r. poz. 619, 621 i 622), w sprawach o wykroczenia określonych w art. 27–28b ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o delegowaniu pracowników w ramach świadczenia usług (Dz. U. z 2024 r. poz. 73 oraz z 2025 r. poz. 621), w sprawach o wykroczenie określone w art. 8e ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2024 r. poz. 1773), w sprawach o wykroczenia określonych w art. 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. z 2025 r. poz. 301), w sprawach o wykroczenia określonych w art. 362–365 i art. 367 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620), w sprawach o wykroczenia określonych w art. 84 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 621), a także w sprawach o inne wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, jeżeli ustawa tak stanowi, oskarżycielem publicznym jest inspektor pracy.

§ 3. Organom administracji rządowej i samorządowej, organom kontroli państwowej i kontroli samorządu terytorialnego oraz strażom gminnym (miejskim) uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują tylko wówczas, gdy w zakresie swego działania w tym w trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających ujawniły wykroczenia i wystąpiły z wnioskiem o ukaranie.

§ 4. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, nadać w sprawach o wykroczenia uprawnienia oskarżyciela publicznego także innym instytucjom państwowym, samorządowym lub społecznym, określając zakres spraw, w których w ramach swego działania mogą występować z wnioskiem o ukaranie za ujawnione przez siebie wykroczenia, mając na względzie zakres ustawowych uprawnień takich instytucji oraz potrzebę ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń.

§ 5. Udział w sprawie organu, który złożył wniosek o ukaranie, wyłącza Policję od udziału w sprawie.

Art. 18. § 1. W każdej sprawie o wykroczenie wniosek o ukaranie może wnieść prokurator, stając się oskarżycielem publicznym.

§ 2. Prokurator może także wstąpić do postępowania wszczętego na podstawie wniosku o ukaranie wniesionego przez innego oskarżyciela.

§ 3. W wypadkach wskazanych w § 1 i 2 udział prokuratora wyłącza udział innego oskarżyciela publicznego.

Art. 18a. Udział w rozprawie oskarżyciela publicznego, który złożył wniosek o ukaranie, jest obowiązkowy, gdy w sprawie występuje obrońca, o którym mowa w art. 21 § 1.

Art. 19. § 1. Przepisy art. 40 § 1 pkt 1–4 i 6, § 2 oraz art. 41 i 42 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio do oskarżyciela publicznego.

§ 2. W sprawie wyłączenia orzeka organ bezpośrednio przełożony nad osobą podlegającą wyłączeniu. Przepis art. 48 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4

Obwiniony i jego obrońca

Art. 20. § 1. Obwinionym jest osoba, przeciwko której wniesiono wniosek o ukaranie w sprawie o wykroczenie.

§ 2. Jeżeli obwiniony nie zna języka polskiego, wniosek o ukaranie oraz rozstrzygnięcia podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie ogłasza się lub doręcza obwinionemu wraz z tłumaczeniem.

§ 3. Do obwinionego stosuje się odpowiednio art. 72 § 1 i 2, art. 74 § 1 i 2, art. 75, art. 76 i art. 175 Kodeksu postępowania karnego.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 384 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620), która weszła w życie z dniem 1 czerwca 2025 r.

Art. 21. § 1. W postępowaniu w sprawie o wykroczenia obwiniony musi mieć obrońcę przed sądem, jeżeli:

- 1) jest głuchy, niemy lub niewidomy;
- 2) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, obowiązek korzystania z pomocy obrońcy ustaje, jeżeli sąd uznaje za uzasadnioną opinię biegłego psychiatry, że czyn obwinionego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem i że stan psychiczny obwinionego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny. Sąd zwalnia wówczas obrońcę z jego obowiązków.

§ 3. W wypadkach, o których mowa w § 1, udział obrońcy w rozprawie jest obowiązkowy, a w posiedzeniu, jeżeli ustawa tak stanowi.

§ 4. Jeżeli w wypadkach, o których mowa w § 1, obwiniony nie ma obrońcy z wyboru, wyznacza mu się obrońcę z urzędu.

Art. 22. Gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, obwinionemu, który nie ma obrońcy z wyboru, wyznacza się na jego wniosek obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez poważnego uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez obwinionego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1534). Przepis art. 78 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.

Art. 23. § 1. Obrońcę z urzędu wyznacza prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Na zarządzenie prezesa o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

§ 1a. Ponowny wniosek o wyznaczenie obrońcy, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.

§ 2. Przepis art. 81a Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 24. § 1. Obrońcą w sprawach o wykroczenia może być adwokat albo radca prawny.

§ 2. Do obrońcy obwinionego stosuje się odpowiednio przepisy art. 83–86 Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Ilekroć w przepisach Kodeksu postępowania karnego stosowanych na podstawie art. 1 § 2 mówi się o obrońcy albo o adwokacie, rozumie się przez to także radcę prawnego.

Rozdział 5

Pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy i pełnomocnicy

Art. 25. § 1. Pokrzywdzonym jest ten, czyje dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez wykroczenie.

§ 2. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe.

§ 3. Do pokrzywdzonego stosuje się odpowiednio art. 49 § 3 oraz art. 51 Kodeksu postępowania karnego.

§ 4. Pokrzywdzony może działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego.

§ 5. Do pokrzywdzonego, który złożył zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, stosuje się odpowiednio art. 304b Kodeksu postępowania karnego.

Art. 26. § 1. O przesłaniu wniosku o ukaranie oskarżyciel publiczny zawiadamia ujawnionego pokrzywdzonego, wskazując sąd, do którego wniosek skierowano, i pouczając go o uprawnieniach, o których mowa w § 3.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Pokrzywdzony może w terminie 7 dni od zawiadomienia, o którym mowa w § 1, oświadczyć, że będzie działać obok oskarżyciela publicznego jako oskarżyciel posiłkowy; po upływie tego terminu uprawnienie wygasa.

§ 4. (uchylony)

§ 5. Art. 54 § 2 i art. 56 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 27. § 1. W sprawach o wykroczenia ścigane na żądanie pokrzywdzonego, pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy.

§ 2. W sprawach o wykroczenia inne niż określone w § 1, pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy, jeżeli w ciągu miesiąca od powiadomienia o wykroczeniu organu uprawnionego do występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego nie zostanie powiadomiony o wniesieniu przez ten organ wniosku o ukaranie albo otrzyma zawiadomienie, o którym mowa w art. 54 § 2.

§ 3. Jeżeli pokrzywdzony złożył wniosek o ukaranie, pomimo że oskarżyciel publiczny także złożył taki wniosek, wniosek pokrzywdzonego traktuje się jako oświadczenie wskazane w art. 26 § 3.

§ 4. Prezes sądu lub referendarz sądowy zawiadamia o wniesieniu wniosku o ukaranie, o którym mowa w § 1 i 2, właściwego oskarżyciela publicznego. Jeżeli oskarżyciel ten w ciągu 14 dni od otrzymania zawiadomienia wniesie w sprawie o ten sam czyn tej samej osoby publiczny wniosek o ukaranie, wniosek pokrzywdzonego traktuje się jak oświadczenie wskazane w art. 26 § 3.

§ 5. Art. 55 § 3 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.

Art. 28. § 1. Odstąpienie oskarżyciela posiłkowego, o którym mowa w art. 27 § 1 i 2, od oskarżenia powoduje umorzenie postępowania. Postanowienie o umorzeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.

§ 2. Odstąpienie oskarżyciela posiłkowego, o którym mowa w art. 26 § 3, od oskarżenia nie tamuje rozpoznania sprawy. Art. 57 § 1 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 29. § 1. Niestawiennictwo prawidłowo powiadomionego pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego na rozprawę lub posiedzenie nie tamuje toku sprawy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Niestawiennictwo oskarżyciela posiłkowego, o którym mowa w art. 27 § 1 i 2, bez usprawiedliwienia, uważa się za odstąpienie od oskarżenia; w takim przypadku sąd umarza postępowanie.

Art. 30. § 1. Pokrzywdzony i oskarżyciel posiłkowy może korzystać z pomocy jednego pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny, a w wypadku, gdy pokrzywdzonym jest instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, także pracownik tej instytucji lub jej organu nadrzędnego.

§ 2. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 22 i 23 niniejszego kodeksu oraz art. 83, 84, 86 § 2 i art. 89 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 31. § 1. W razie śmierci oskarżyciela posiłkowego, o którym mowa w art. 27 § 1 i 2, sąd lub referendarz sądowy zawiesza postępowanie, a osoby najbliższe mogą wstąpić w prawa zmarłego. Jeżeli w terminie zawitym miesiąca od dnia śmierci oskarżyciela osoba uprawniona nie wstąpi w prawa zmarłego, sąd lub referendarz sądowy umarza postępowanie.

§ 2. W razie śmierci oskarżyciela posiłkowego, wskazanego w art. 26 § 3, osoby najbliższe mogą przystąpić do postępowania w każdym jego stadium.

DZIAŁ IV

Czynności procesowe

Art. 32. § 1. Rozstrzygnięcia zapadają w postaci orzeczeń, zarządzeń albo mandatów karnych.

§ 2. Orzeczenie wydaje się w formie wyroku lub postanowienia. Postanowieniem rozstrzyga się, gdy ustawa nie wymaga wydania wyroku.

§ 3. Postanowienie wydaje sąd, prezes sądu i upoważniony sędzia, a w toku czynności wyjaśniających również organ prowadzący te czynności. W kwestii niewymagającej postanowienia wydaje się zarządzenie.

§ 3a. Postanowienia i zarządzenia, o których mowa w § 3, może wydawać także referendarz sądowy, gdy ustawa to przewiduje.

§ 4. W sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych przepis § 3 odnosi się także do prokuratora do spraw wojskowych.

§ 5. Przepisy art. 94, 95 i 97 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 33. Strony mogą uczestniczyć w posiedzeniu, jeżeli ustawa to przewiduje albo gdy prezes sądu lub sąd tak zarządzi.

Art. 34. Podstawę orzeczenia może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Art. 35. § 1. Wyrok sądu pierwszej instancji uzasadnia się i doręcza stronie wraz z uzasadnieniem jedynie na jej żądanie zgłoszone w zawitym terminie 7 dni od daty jego ogłoszenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Wyrok zaoczny doręcza się z urzędu obwinionemu i jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony. Termin do żądania doręczenia uzasadnienia tego wyroku albo przekładu uzasadnienia wyroku zaocznego przedstawionego wyłącznie w formie ustnej, biegnie od daty doręczenia wyroku.

§ 3. (uchylony)

Art. 36. § 1. Postanowienie i zarządzenie uzasadnia się jedynie, gdy podlega ono zaskarżeniu. Uzasadnienie sporządza się wówczas z urzędu i doręcza się je wraz z rozstrzygnięciem osobom, którym przysługuje środek odwoławczy, jeżeli nie brały udziału w rozprawie lub posiedzeniu albo nie były obecne przy ogłoszeniu rozstrzygnięcia, chyba że oddaliły się samowolnie.

§ 2. Orzeczenie wydane w wyniku rozpoznania środka zaskarżenia uzasadnia się z urzędu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 37. § 1. Protokół sporządza się z każdej czynności mającej istotne znaczenie dla sprawy, a w szczególności z rozprawy, a także z dokonanych poza rozprawą czynności dowodowych, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Z rozprawy sporządza się:

- 1) protokół utrwalający przebieg rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz
- 2) protokół pisemny.

§ 3. O utrwalaniu przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk należy uprzedzić osoby uczestniczące w rozprawie.

§ 4. Protokół, o którym mowa w § 2 pkt 1, podpisuje protokolant podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiegokolwiek późniejszej zmiany protokołu. Protokół ten nie podlega sprostowaniu.

§ 5. Protokół pisemny, o którym mowa w § 2 pkt 2, jest jednobrzmiący z zapisem tekstowym i jest sporządzany przy użyciu systemu teleinformatycznego służącego do utrwalania przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz powinien zawierać:

- 1) oznaczenie rozpoznawanej sprawy, sądu, czasu i miejsca rozprawy oraz – w zakresie niezbędnym ze względu na cele postępowania lub określonym przez przepisy szczególne – osób w niej uczestniczących;
- 2) wzmiankę co do jawności rozprawy i trybu postępowania;
- 3) wydane na rozprawie postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno – wzmiankę o jego wydaniu;
- 4) wniesione ustnie na rozprawie zażalenia;
- 5) wzmiankę o złożeniu lub cofnięciu żądania ścigania wykroczenia, o odstąpieniu oskarżyciela od oskarżenia, o wstąpieniu prokuratora do postępowania, o złożeniu przez obwinionego wniosku o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzania postępowania dowodowego, o prowadzeniu sprawy w trybie przyspieszonym i godzinie doprowadzenia obwinionego albo o odstąpieniu od jego przymusowego doprowadzenia, o złożeniu przez stronę w trybie przyspieszonym wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku, a także o cofnięciu środka zaskarżenia.

§ 6. Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie, prezes sądu może zarządzić sporządzenie przekładu odpowiedniej części protokołu, o którym mowa w § 2 pkt 1. Przekład stanowi załącznik do protokołu. Przepis § 10 stosuje się odpowiednio.

§ 7. Jeżeli ze względów technicznych utrwalenie przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk nie jest możliwe, sporządza się wyłącznie protokół pisemny.

§ 8. Protokół rozprawy sporządza pracownik sekretariatu albo inna osoba upoważniona przez prezesa sądu.

§ 9. Przebieg także innych niż rozprawa czynności protokołowanych może być ponadto utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, o czym należy uprzedzić osoby uczestniczące w czynności. Zapis taki i jego przekład, jeżeli został sporządzony, są załącznikami do protokołu.

§ 10. Strony i osoby mające w tym interes prawny mogą złożyć wniosek o sprostowanie protokołu pisemnego rozprawy lub posiedzenia, wskazując na nieścisłości lub opuszczenia. W przedmiocie sprostowania protokołu rozstrzyga, po wysłuchaniu protokolanta, sędzia, który prowadził czynność. Jeżeli przebieg rozprawy lub posiedzenia został utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, sędzia przed rozstrzygnięciem w przedmiocie sprostowania zapoznaje się również z odpowiednim fragmentem tego zapisu.

§ 11. Do protokołu pisemnego stosuje się odpowiednio przepisy art. 144 § 2 i 3, art. 146, art. 149 § 1, art. 150, art. 151, art. 153 § 3 i 4, art. 154 oraz art. 155 Kodeksu postępowania karnego, a w przypadku:

- 1) protokołu pisemnego innego niż ten, o którym mowa w § 2 pkt 2, stosuje się odpowiednio także przepisy art. 145, art. 148 § 1, 2, 3 i 4 i art. 149 § 2 Kodeksu postępowania karnego;
- 2) protokołu z posiedzenia lub z dokonanych poza rozprawą czynności dowodowych stosuje się odpowiednio także przepis art. 147 § 3 i przepisy wydane na podstawie art. 147 § 5 Kodeksu postępowania karnego.

§ 12. Czynności, z których nie sporządza się protokołu, a także inne zdarzenia, które mają znaczenie dla postępowania, utrwalą się w aktach w formie notatki urzędowej podpisanej przez osobę, która dokonała tych czynności.

§ 13. Na wniosek pokrzywdzonego lub świadka stosuje się odpowiednio przepisy art. 148a oraz art. 156a Kodeksu postępowania karnego, chyba że utrudni to postępowanie lub sprzeciwia się temu ważny interes jego uczestnika. O prawie tym należy pokrzywdzonego i świadka pouczyć.

Art. 37a. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku, sposób i tryb sporządzania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku, identyfikacji osób je sporządzających, sposób użycia systemu teleinformatycznego służącego do utrwalania przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk do sporządzania protokołu pisemnego, o którym mowa w art. 37 § 2 pkt 2, jak również sposób przechowywania tych zapisów oraz warunki i sposób wprowadzenia zmiany wymaganej względami technicznymi lub zakresem czynności, z której sporządza się protokół, mając na uwadze konieczność:

- 1) właściwego zabezpieczenia zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku przed ich utratą, zniekształceniem, nieuprawnionym dostępem, usunięciem lub inną nieuprawnioną zmianą, a także rozpoznawalność wprowadzenia zmiany wymaganej względami technicznymi i identyfikacji osoby dokonującej tych czynności;
- 2) zmiany formatu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku lub przeniesienia na inny informatyczny nośnik danych w celu ponownego odtworzenia zapisu;
- 3) zapewnienia możliwości użycia systemu teleinformatycznego służącego do utrwalania przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk do sporządzania protokołu pisemnego, o którym mowa w art. 37 § 2 pkt 2, w sposób umożliwiający wewnętrzną synchronizację obu funkcji systemu oraz właściwe zabezpieczenie zapisu tekstowego na nośniku elektronicznym przed jego utratą, zniekształceniem, nieuprawnionym dostępem, usunięciem lub inną nieuprawnioną zmianą;
- 4) zapewnienia możliwości przekazania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz zapisu tekstowego, stanowiących materiały archiwalne, do archiwów państwowych w sposób uporządkowany, określony w przepisach o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Art. 37b. § 1. Strony, obrońcy, pełnomocnicy i przedstawiciele ustawowi mają prawo do zapoznania się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z rozprawy w siedzibie sądu, a obwiniony pozbawiony wolności – w administracji odpowiedniego zakładu, oraz do bezpłatnego otrzymania z akt sprawy, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, zapisu dźwięku z rozprawy, chyba że został sporządzony wyłącznie protokół pisemny, o którym mowa w art. 37 § 7. Przepis art. 156 § 4 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wydanie na wniosek zapisu dźwięku z rozprawy na informatycznym nośniku danych następuje odpłatnie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb udostępniania stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z rozprawy w siedzibie sądu, a obwinionemu pozbawionemu wolności – w administracji odpowiedniego zakładu, oraz przekazywania im z akt sprawy zapisu dźwięku z rozprawy, jak też wysokość opłaty za wydanie zapisu dźwięku z rozprawy na informatycznym nośniku danych, mając na uwadze konieczność niezwłocznego i szerokiego, w tym bezpłatnego, dostępu uczestników postępowania do tego zapisu oraz niezwłocznego uzyskania z akt sprawy zapisu dźwięku z rozprawy, a także zapewnienia, by wysokość opłaty odpowiadała kosztom jego wydania.

Art. 38. § 1.³⁾ Do czynności procesowych prowadzonych w postępowaniu w sprawach o wykroczenia stosuje się odpowiednio także przepisy art. 95, art. 100 § 1 i 8, art. 105, art. 107, art. 108, art. 116–134, art. 136–142, art. 143 § 1 pkt 10, art. 156 § 1–5 i 6, art. 157, art. 158, art. 160–166 Kodeksu postępowania karnego, a gdy sąd orzeka jednoosobowo, również przepisy art. 109–115 Kodeksu postępowania karnego.

§ 1.⁴⁾ Do czynności procesowych prowadzonych w postępowaniu w sprawach o wykroczenia stosuje się odpowiednio także przepisy art. 95, art. 100 § 1 i 8, art. 100a, art. 105, art. 107, art. 108, art. 116–134, art. 136–142, art. 143 § 1 pkt 10, art. 156 § 1–5 i 6, art. 157, art. 158, art. 160–166 oraz art. 300a Kodeksu postępowania karnego, a gdy sąd orzeka jednoosobowo, również przepisy art. 109–115 Kodeksu postępowania karnego.

§ 1a. Na odmowę udostępnienia akt osobie, o której mowa w art. 4 § 2, przysługuje zażalenie do sądu.

³⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 4.

⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 93 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz. U. poz. 2320, z 2021 r. poz. 1135, z 2022 r. poz. 1002 i 2754 oraz z 2023 r. poz. 1860 i 2699); wejdzie w życie z dniem 1 października 2029 r.

§ 2.⁵⁾ Przy pierwszym wysłuchaniu oraz w wypadku, o którym mowa w art. 54 § 7, osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia ma obowiązek wskazać adres dla doręczeń w kraju; w razie nieuczynienia tego pismo wysłane pod ostatnio znanym adresem w kraju albo jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy, uważa się za doręczone, o czym należy ją pouczyć. Pouczenie to odnotowuje się w protokole, o którym mowa w art. 54 § 6, lub w notatce wskazanej w art. 54 § 7.

§ 2.⁶⁾ **Przy pierwszym wysłuchaniu oraz w wypadku, o którym mowa w art. 54 § 7, osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia ma obowiązek wskazać adres dla doręczeń w kraju lub złożyć oświadczenie o wyrażeniu zgody na dokonywanie doręczeń na adres do doręczeń elektronicznych wraz z podaniem tego adresu albo o braku takiej zgody. W razie niewskazania adresu dla doręczeń w kraju lub niezłożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody pismo wysłane pod ostatnio znanym adresem w kraju albo jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy, uważa się za doręczone, o czym należy ją pouczyć. Pouczenie to odnotowuje się w protokole, o którym mowa w art. 54 § 6, lub w notatce wskazanej w art. 54 § 7.**

DZIAŁ V

Dowody

Rozdział 6

Przepisy ogólne

Art. 39. § 1. Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu. Przepis art. 168 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.

§ 2. Do wniosku dowodowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 169 i 170 Kodeksu postępowania karnego, a przy przeprowadzaniu dowodu także art. 171–173 Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Poza rozprawą o dopuszczeniu dowodu lub o jego zabezpieczeniu rozstrzyga prezes sądu, sąd albo organ prowadzący czynności wyjaśniające, a w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych także prokurator do spraw wojskowych.

§ 4. Dowodu z wyjaśnień lub zeznań nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 40. § 1. Na wniosek osoby przesłuchiwanej przyjmuje się od niej oświadczenie na piśmie.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, należy umożliwić tej osobie sporządzenie oświadczenia w warunkach uniemożliwiających porozumienie się z innymi osobami, a następnie przesłuchać ją w celu wyjaśnienia, uzupełnienia lub uściślenia okoliczności zawartych w oświadczeniu pisemnym. Oświadczenie pisemne stanowi załącznik do protokołu.

§ 3. Wyjaśnienia lub zeznania, złożone w formie oświadczenia pisemnego w postępowaniu przed sądem, odczytuje się.

Rozdział 7

Przeprowadzanie poszczególnych dowodów. Przeszukanie

Art. 41. § 1. Przy przeprowadzaniu dowodu z zeznań świadka stosuje się odpowiednio przepisy art. 177, art. 178, art. 178a, art. 182, art. 183, art. 185–190, art. 191 § 1–2 oraz art. 192 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne” mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony.

§ 3. Osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” lub „poufne” lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

§ 4. Sąd nie może zwolnić jednak od obowiązku zachowania:

- 1) tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu adwokata, radcy prawnego, lekarza lub dziennikarza;
- 2) tajemnicy statystycznej.

§ 5. W wypadkach wskazanych w § 2 i 3 sąd przesłuchuje taką osobę na rozprawie z wyłączeniem jawności. Przepisy wydane na podstawie art. 181 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

⁵⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 6.

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 93 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 4; wejdzie w życie z dniem 1 października 2029 r.

Art. 42. § 1. Przy przeprowadzaniu dowodu z opinii biegłego stosuje się odpowiednio przepisy art. 193–201 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. W razie uzasadnionych wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego obwinionego sąd lub prokurator działający na podstawie art. 56 § 1 powołuje biegłego psychiatrę. Przepis art. 202 § 5 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 3. Do tłumacza i specjalistów stosuje się odpowiednio przepisy art. 204–206 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 43. Przy przeprowadzaniu oględzin i eksperymentu procesowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 207, 208, 211 i 212 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 44. § 1. W celu znalezienia i zatrzymania przedmiotów podlegających oględzinom lub mogących stanowić dowód rzeczowy, Policja, a w toku czynności wyjaśniających również inne organy je prowadzące, mogą dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te lub dowody tam się znajdują.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do przeszukania osoby, jej odzieży lub podręcznych przedmiotów. Przeszukiwanie osoby odbywa się z uwzględnieniem zasad i granic określonych w art. 227 Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Przeszukanie następuje na mocy postanowienia prokuratora lub sądu.

§ 4. W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie nie mogło być uprzednio wydane, można przeprowadzić przeszukiwanie bez takiego postanowienia, jednak organ dokonujący tej czynności zobowiązany jest następnie zwrócić się niezwłocznie do prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Na żądanie osoby, u której dokonano przeszukania, doręcza się jej w terminie 14 dni postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania. O prawie wystąpienia z takim żądaniem należy ją pouczyć.

§ 5. Przy przeprowadzaniu przeszukania i zatrzymania przedmiotów stosuje się odpowiednio przepisy art. 217, 221–234 i 236 Kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ VI Środki przymusu

Rozdział 8 Zatrzymanie

Art. 45. § 1. Policja ma prawo zatrzymać osobę ujętą na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, jeżeli:

- 1)⁷⁾ zachodzą podstawy do zastosowania wobec niej postępowania przyspieszonego;
- 2) nie można ustalić jej tożsamości.

§ 2. Art. 243 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 46. § 1. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu uprawnieniach oraz wysłuchać go.

§ 2. Z zatrzymania sporządza się protokół, którego odpis doręcza się zatrzymanemu za pokwitowaniem. W protokole należy podać imię i nazwisko oraz funkcję osoby dokonującej zatrzymania, imię i nazwisko zatrzymanego, a w razie niemożności ustalenia tożsamości – rysopis tej osoby, a ponadto dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z określeniem wykroczenia, w związku z którym została zatrzymana. Należy również zapisać złożone przez zatrzymanego oświadczenia i zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach.

§ 3. Na żądanie zatrzymanego zawiadamia się o zatrzymaniu osobę najbliższą, a także pracodawcę. O zatrzymaniu osoby wskazanej w art. 10 § 1 zawiadamia się niezwłocznie właściwego dowódcę jednostki wojskowej, nawet gdy zatrzymany tego nie żąda. Przepis art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 4. Zatrzymanemu należy na jego żądanie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem albo z radcą prawnym oraz zapewnić możliwość bezpośredniej z nim rozmowy; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.

⁷⁾ Utracił moc w związku z art. 90 § 2 z dniem 15 stycznia 2019 r. w zakresie, w jakim dopuszcza zatrzymanie osoby przebywającej jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, której tożsamość została ustalona, a której zarzuca się popełnienie wykroczenia zagrożonego wyłącznie grzywną przewidzianą w art. 18 pkt 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2018 r. poz. 618, ze zm.), na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 stycznia 2019 r. sygn. akt SK 6/16 (Dz. U. poz. 76).

§ 5. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także z upływem czasu zatrzymania.

§ 6. Czas zatrzymania osoby liczy się od chwili jej ujęcia i nie może przekroczyć 24 godzin, a w wypadkach wskazanych w art. 45 § 1 pkt 1 – 48 godzin.

§ 7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 1, zawierając w nim w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia w przedmiocie zatrzymania, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do przeglądania akt w zakresie dotyczącym przyczyn zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również prawach wskazanych w § 1, 3–4 i 6, art. 47 § 1 oraz w art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego, mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

Art. 47. § 1. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie na zatrzymanie do sądu. W zażaleniu zatrzymany może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości zatrzymania.

§ 2.⁸⁾ Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania, który również niezwłocznie je rozpoznaje.

§ 3. Przy rozpoznawaniu zażalenia sąd stosuje odpowiednio przepisy art. 246 § 3 i 4 Kodeksu postępowania karnego.

§ 4. W razie uznania zatrzymania za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanemu przysługuje odszkodowanie, którego może dochodzić w trybie określonym w dziale XII niniejszego kodeksu.

Rozdział 9

Zabezpieczenie i zajęcie przedmiotów

Art. 48. § 1. Policja i inne organy uprawnione do prowadzenia czynności określonych w dziale VII mogą dokonać tymczasowego zajęcia przedmiotu, jeżeli w zakresie swego działania dowiedziały się lub ujawniły wykroczenie zagrożone przeпадkiem przedmiotów, a zajęcie takie jest niezbędne dla zabezpieczenia wykonania tego przeпадku. Z czynności zajęcia sporządza się protokół.

§ 2. Tymczasowe zajęcie upada, jeżeli w ciągu 7 dni od daty jego dokonania nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu albo rozstrzygnięcie orzekające przeпадek. Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd właściwy do rozpoznania sprawy; doręcza się je niezwłocznie osobie, u której dokonano zajęcia.

§ 3. Zabezpieczenie może nastąpić także na mocy postanowienia sądu po wszczęciu postępowania w sprawie o wykroczenie zagrożone przeпадkiem przedmiotów, jeżeli nie dokonano tymczasowego zajęcia. Postanowienie to wykonuje Policja, stosując odpowiednio przepisy o przeszukaniu i doręczając postanowienie osobie, u której dokonuje zajęcia.

§ 4. Na postanowienia, o których mowa w § 2 i 3, przysługuje zażalenie osobie, której prawa zostały naruszone.

§ 5. Przy dokonywaniu czynności, o których mowa w § 1–3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 44.

§ 6. Zabezpieczenie majątkowe upada, jeżeli nie zostanie prawomocnie orzeczony przeпадek przedmiotów.

Rozdział 10

Kary porządkowe i pozostałe środki przymusu

Art. 49. § 1. Na świadka, biegłego, tłumacza lub specjalistę, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie uprawnionego organu lub bez zezwolenia tego organu samowolnie wydał się z miejsca czynności przed jej zakończeniem albo bezpodstawnie odmówił złożenia zeznań, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty, można nałożyć karę porządkową od 50 do 1000 złotych, a w razie ponownego niezastosowania się do wezwania od 100 do 1500 złotych.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do osoby, która będąc obowiązana do okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzeczowego odmówiła jego okazania lub wydania; nie dotyczy to osoby, której przysługuje prawo odmowy zeznań.

§ 3. Nałożoną karę należy uchylić, jeżeli osoba ukarana w ciągu 7 dni od daty doręczenia lub ogłoszenia jej postanowienia o nałożeniu kary porządkowej dostatecznie usprawiedliwi swoje niestawiennictwo, samowolne oddalenie się, odmowę złożenia zeznań albo wykonania innego obowiązku, o którym mowa w § 1 lub 2.

⁸⁾ Utracił moc w związku z art. 33 i art. 109 § 2 z dniem 15 stycznia 2019 r. w zakresie, w jakim nie gwarantuje osobie zatrzymanej prawa do udziału w posiedzeniu sądu rozpatrującego zażalenie na zatrzymanie, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w odnośniku 7.

§ 4. W przypadku uchybienia obowiązkom wskazanym w § 1 lub 2 przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej, sąd występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

§ 5. Przepis § 4 stosuje się, choćby za uchybienie, którego dopuścił się żołnierz przed wstąpieniem do wojska, była mu poprzednio wymierzona kara porządkowa, lecz nie została do tego czasu wykonana.

Art. 50. § 1. W razie niestawienia się świadka na wezwanie bez usprawiedliwienia można, niezależnie od nałożenia kary porządkowej, zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie może być zarządzone także wobec osoby przesłuchanej w trybie określonym w art. 54 § 6, jeżeli nie stawiała się ona na wezwanie organu prowadzącego czynności wyjaśniające bez usprawiedliwienia. Przepis art. 47 stosuje się wówczas odpowiednio, z tym że zażalenie na zatrzymanie rozpoznaje sąd rejonowy miejsca prowadzenia postępowania lub prowadzenia czynności wyjaśniających, w ramach których zarządzono zatrzymanie w celu przymusowego doprowadzenia. Zatrzymanie może nastąpić na czas konieczny do wykonania zarządzenia o doprowadzeniu.

§ 2. W razie nieusprawiedliwionej odmowy okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzeczowego można zarządzić jego odebranie przez Policję.

Art. 51. § 1. Środki przymusu, o których mowa w art. 49 i 50, stosuje sąd właściwy do rozpoznania sprawy, a w toku czynności wyjaśniających także prokurator, jeżeli prowadzi te czynności. W toku czynności wyjaśniających, prowadzonych przez organ inny niż prokurator, środki przymusu, o których mowa w art. 50 § 1, stosuje sąd właściwy do rozpoznania sprawy na wniosek organu dokonującego tych czynności, a pozostałe środki przymusu – organ dokonujący czynności wyjaśniających.

§ 2. Karę porządkową wskazaną w art. 49 § 1 i 2 uchyła odpowiednio sąd lub organ przełożony nad organem, który daną karę nałożył.

§ 3. Na postanowienie odmawiające uchylenia kary porządkowej przysługuje ukaranemu zażalenie; jeżeli postanowienie wydano w toku czynności wyjaśniających, zażalenie rozpoznaje sąd właściwy do rozpoznania sprawy.

§ 4. Kary porządkowe nałożone w toku czynności wyjaśniających ściągają się w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Kary te stanowią dochód budżetu państwa, z wyjątkiem kar porządkowych pobieranych przez organy Inspekcji Transportu Drogowego, które stanowią wpływy Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 402 i 1572 oraz z 2025 r. poz. 303).

Art. 52. (uchylony)

Art. 53. Jeżeli miejsce pobytu osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia nie jest znane, sąd może zarządzić ustalenie miejsca jej pobytu przez Policję. Policja ustala też miejsce pobytu z własnej inicjatywy albo na wniosek organu dokonującego czynności wyjaśniających.

DZIAŁ VII

Czynności wyjaśniające

Art. 54. § 1. W celu ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku, Policja z urzędu przeprowadza czynności wyjaśniające. Czynności te w miarę możliwości należy podjąć w miejscu popełnienia czynu bezpośrednio po jego ujawnieniu. Powinny one być zakończone w ciągu miesiąca od ich podjęcia.

§ 2. Jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamia się o tym ujawnionych pokrzywdzonych oraz osobę, o której mowa w art. 56a, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie. Zawiadamiając pokrzywdzonego, poucza się go także o prawie, o którym mowa w art. 27 § 2, oraz o możliwości zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii. Na wniosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika wydaje się odpłatnie kopie i uwierzytelnione odpisy tych materiałów; do odpłatności za wydawanie kopii i uwierzytelnionych odpisów stosuje się odpowiednio przepisy wydane na podstawie art. 156 § 6 Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Jeżeli okoliczności czynu nie budzą wątpliwości, utrwalenie czynności wyjaśniających można ograniczyć do sporządzenia notatki urzędowej, zawierającej ustalenia niezbędne do sporządzenia wniosku o ukaranie. Notatka powinna zawierać wskazanie rodzaju czynności, czasu i miejsca oraz osób uczestniczących, a także krótki opis przebiegu czynności i podpis osoby, która sporządziła notatkę.

§ 4. Jeżeli okoliczności czynu budzą wątpliwości, dla realizacji celu określonego w § 1 można, z urzędu lub na wniosek pokrzywdzonego albo osoby, o której mowa w § 5 i 6, przeprowadzić odpowiedni dowód. Utrwalenie takiej czynności następuje w formie protokołu.

§ 5. W stosunku do osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia stosuje się odpowiednio przepisy art. 74 § 3 i 3a i art. 308 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

§ 6. Należy niezwłocznie przesłuchać osobę, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie. Osoba taka ma prawo odmówić złożenia wyjaśnień oraz zgłosić wnioski dowodowe, o czym należy ją pouczyć. Przesłuchanie tej osoby zaczyna się od powiadomienia jej o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania; przepis § 4 zdanie drugie stosuje się.

§ 6a. Osoba przesłuchana w trybie określonym w § 6 ma obowiązek informowania organu prowadzącego czynności wyjaśniające o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni oraz stawienia się na wezwanie tego organu pod rygorem zatrzymania i przymusowego doprowadzenia, o czym należy ją pouczyć przy przesłuchaniu, odnotowując to w protokole tej czynności.

§ 7. Od przesłuchania osoby, o której mowa w § 6, można odstąpić, jeżeli byłoby ono połączone ze znacznymi trudnościami; osoba ta może nadesłać wyjaśnienia do właściwego organu w terminie 7 dni od odstąpienia od przesłuchania, o czym należy ją pouczyć. Odstąpienie od przesłuchania oraz pouczenie dokumentuje się notatką urzędową.

§ 8. Przepis art. 213 § 1 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 9. W ramach czynności wyjaśniających organ je prowadzący może, z inicjatywy lub za zgodą osoby określonej w § 6 i pokrzywdzonego, skierować sprawę do instytucji lub osoby do tego uprawnionej w celu przeprowadzenia mediacji. Przepis art. 23a Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 10. W toku czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia określone w art. 119 § 1, art. 120 § 1, art. 122 § 1 i 2 oraz art. 124 § 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2025 r. poz. 734) organ prowadzący uzyskuje ze zbioru danych dotyczącego sprawców wykroczeń, o którym mowa w art. 20f ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2025 r. poz. 636 i 718), informacje o wcześniejszym popełnieniu tego rodzaju wykroczeń przez osobę, o której mowa w § 6.

Art. 55. § 1. Czynności wyjaśniające przeprowadza się także w celu uzupełnienia lub sprawdzenia faktów podanych we wniosku o ukaranie w wypadku wskazanym w art. 60 § 1 pkt 6.

§ 2. Czynności wskazane w § 1 należy przeprowadzić w terminie oraz w zakresie określonym poleceniem sądu, chyba że w toku wykonywania tych czynności wyjdą na jaw okoliczności wymagające utrwalenia dowodu, którego nie będzie można powtórzyć przed sądem, lub znalezienia i zatrzymania przedmiotu.

§ 3. W razie przesłuchiwania w ramach czynności, o których mowa w § 1, obwinionego wskazanego we wniosku o ukaranie, przepisy art. 54 § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 56. § 1. Czynności wyjaśniające, o których mowa w art. 54, może także przeprowadzić prokurator lub zlecić je Policji.

§ 2. Przepisy art. 54 i 55 stosuje się odpowiednio do organów wskazanych w art. 17 § 2 i 3, w granicach ich właściwości, a także do innych organów, gdy ustawa tak stanowi.

§ 3. Instytucje, którym nadano uprawnienia oskarżyciela publicznego w drodze rozporządzenia określonego w art. 17 § 4, mogą w sprawie, w której ujawniły wykroczenie, zwracać się do Policji o przeprowadzenie czynności wyjaśniających w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz do zebrania danych koniecznych do sporządzenia wniosku o ukaranie.

§ 4. Nadzór nad czynnościami wyjaśniającymi sprawuje organ nadrzędny nad organem prowadzącym te czynności.

Art. 56a. Jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w art. 27, osobie, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, przysługuje zażalenie do organu nadrzędnego na niewniesienie wniosku o ukaranie.

DZIAŁ VIII

Postępowanie zwyczajne

Rozdział 11

Wszczęcie postępowania. Orzekanie przed rozprawą

Art. 57. § 1. Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie złożony przez organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w danej sprawie, a w wypadkach określonych w art. 27 § 1 i 2 także wniosek złożony przez pokrzywdzonego.

§ 2. Wniosek o ukaranie powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres obwinionego, a także inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem miejsca, czasu, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) wskazanie dowodów;
- 4) imię i nazwisko oraz podpis sporządzającego wniosek, a także adres gdy wniosek pochodzi od pokrzywdzonego.

§ 3. Wniosek o ukaranie składany przez oskarżyciela publicznego powinien ponadto zawierać wskazanie:

- 1) przepisów, pod które zarzucany czyn podpada;
- 2) miejsca zatrudnienia obwinionego oraz, w miarę możliwości, danych o jego warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych;
- 3) pokrzywdzonych, o ile takich ujawniono;
- 4) wysokości wyrządzonej szkody;
- 5) stanowiska osoby sporządzającej wniosek;
- 6) sądu właściwego do rozpoznania sprawy;
- 7) danych dotyczących uprzedniego skazania obwinionego za podobne przestępstwo lub wykroczenie, jeżeli oskarżyciel powołuje się na tę okoliczność.

§ 4. Do wniosku o ukaranie oskarżyciel publiczny dołącza materiały czynności wyjaśniających lub postępowania przygotowawczego, a także, do wiadomości sądu, adresy świadków i pokrzywdzonych oraz po jednym odpisie wniosku dla każdego z obwinionych.

§ 5. W razie wniesienia wniosku o ukaranie przez pokrzywdzonego, prezes sądu przesyłając właściwemu oskarżycielowi publicznemu zawiadomienie, o którym mowa w art. 27 § 4, wzywa go jednocześnie do nadesłania w terminie 7 dni materiału dowodowego w razie niewnoszenia przez niego wniosku o ukaranie, jeżeli w sprawie przeprowadzono czynności wyjaśniające lub dochodzenie, albo do nadesłania oświadczenia o braku takiego materiału.

Art. 58. § 1. Oskarżyciel publiczny może, za zgodą obwinionego, przesłuchanego uprzednio w toku czynności wyjaśniających w trybie art. 54 § 6, umieścić we wniosku o ukaranie wniosek o skazanie obwinionego za zarzucany mu czyn bez przeprowadzania rozprawy i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego albo odstąpienie od wymierzenia kary lub środka karnego.

§ 2. Wniosek o skazanie, o którym mowa w § 1, jest możliwy tylko wówczas, gdy w świetle zebranych dowodów wyjaśnienia obwinionego oraz okoliczności popełnienia wykroczenia nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy.

§ 3. Obwiniony, jeżeli nie dotyczy go wniosek o skazanie, może po wezwaniu na rozprawę lub zawiadomieniu o jej terminie wystąpić z wnioskiem o skazanie w określony sposób bez przeprowadzania rozprawy.

Art. 59. § 1. Jeżeli wniosek o ukaranie nie odpowiada warunkom formalnym wskazanym w art. 57 § 2–4, prezes sądu zwraca wniosek w celu usunięcia braków w terminie 7 dni.

§ 2. Jeżeli wniosek o ukaranie odpowiada warunkom formalnym, prezes sądu, wszczynając postępowanie zarządzeniem, kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawie lub na posiedzeniu albo – w razie stwierdzenia okoliczności wyłączających postępowanie lub wskazanych w art. 61 § 1 – orzekając jednoosobowo, odmawia wszczęcia postępowania. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania służy zażalenie ujawnionemu pokrzywdzonemu oraz organowi, który wniósł wniosek o ukaranie.

§ 3. W razie złożenia wniosku o ukaranie przez oskarżyciela posiłkowego, w przedmiocie wszczęcia rozstrzyga się po przekazaniu przez oskarżyciela publicznego materiału dowodowego lub oświadczenia, o którym mowa w art. 57 § 5.

Art. 60. § 1. Prezes sądu, po wszczęciu postępowania, kieruje sprawę na posiedzenie, jeżeli:

- 1) oskarżyciel publiczny wystąpił z wnioskiem o skazanie obwinionego bez przeprowadzania rozprawy;
- 2) obwiniony, po wezwaniu go na rozprawę lub zawiadomieniu o jej terminie, wystąpił z wnioskiem o skazanie bez przeprowadzania rozprawy;
- 3) zostały stwierdzone przed rozprawą okoliczności wyłączające postępowanie;
- 4) zachodzi potrzeba wydania postanowienia o niewłaściwości sądu;
- 5) zachodzi potrzeba umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku podstaw obwinienia;

- 6) w sprawie, w której wniosek o ukaranie złożył oskarżyciel posiłkowy, niezbędne jest polecenie Policji lub innemu organowi dokonania określonych czynności dowodowych;
- 7) zachodzi możliwość wydania wyroku nakazowego;
- 8) zachodzi potrzeba wydania innego rozstrzygnięcia przekraczającego uprawnienia prezesa.

§ 2. O terminie posiedzenia w wypadkach wskazanych w § 1 pkt 1, 2, 3 i 5 powiadamia się strony i ich przedstawicieli procesowych. Niestawiennictwo prawidłowo powiadomionych osób nie tamuje toku postępowania. Udział obrońcy, o którym mowa w art. 21 § 1, jest jednak obowiązkowy w posiedzeniu określonym w § 1 pkt 1 i 2.

§ 3. W wypadku wskazanym w § 1 pkt 2 prezes sądu może zarządzić rozpoznanie wniosku obwinionego na rozprawie, jeżeli przyspieszy to bieg postępowania. Wniosek ten rozpoznaje się wówczas przed rozpoczęciem przewodu sądowego.

§ 4. W dalszym postępowaniu sąd nie jest związany oceną faktyczną ani prawną przyjętą za podstawę rozstrzygnięć wydanych w trybie określonym w § 1–3.

Art. 61. § 1. Można odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć, także wtedy, jeżeli:

- 1) w sprawie o ten sam czyn, jako mający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, postępowanie karne zostało już prawomocnie zakończone orzeczeniem skazującym lub toczy się postępowanie karne z oskarżenia publicznego;
- 2) wobec sprawcy zastosowano środek oddziaływania w postaci pouczenia, zwrócenia uwagi lub ostrzeżenia albo środek przewidziany w przepisach o odpowiedzialności dyscyplinarnej lub porządkowej, a środek ten jest wystarczającą reakcją na wykroczenie.

§ 2. Na postanowienie o umorzeniu postępowania z przyczyn wskazanych w § 1 przysługuje zażalenie.

§ 3. W sprawie o wykroczenie, w której odmówiono wszczęcia postępowania lub je umorzono, można podjąć postępowanie w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie o przestępstwo, jeżeli orzeczeniem tym uniewinniono oskarżonego lub umorzono postępowanie, a nie ustała jeszcze karalność wykroczenia.

Art. 62. § 1. Okoliczności wyłączające orzekanie na podstawie niniejszego kodeksu uwzględnia się z urzędu w każdym stadium postępowania.

§ 2. W razie stwierdzenia okoliczności wyłączających orzekanie po wszczęciu postępowania, sąd wydaje postanowienie o jego umorzeniu, a jeżeli rozpoczęto już przewód sądowy – wyrok o umorzeniu postępowania, z wyjątkiem określonym w § 3. Na postanowienie o umorzeniu przysługuje zażalenie.

§ 3. W razie stwierdzenia okoliczności, o których mowa w art. 5 § 1 pkt 1 i 2, po rozpoczęciu przewodu sądowego sąd wydaje wyrok uniewinniający, chyba że sprawca był w chwili czynu niepoczytalny.

Art. 63. § 1. Uwzględniając wniosek oskarżyciela publicznego, o którym mowa w art. 58 § 1, sąd uznaje za ujawnione dowody dołączone do wniosku o ukaranie.

§ 2. Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim określonych przez siebie zmian. Wniosek ze zmianami nie może zostać uwzględniony, jeżeli obwiniony, należycie o zmianach tych powiadomiony, zgłosi wobec nich sprzeciw w terminie określonym przez sąd.

§ 3. Wniosek nie może zostać uwzględniony, jeżeli w terminie określonym przez sąd zgłosi wobec niego sprzeciw pokrzywdzony, który złożył już oświadczenie o przyłączeniu się do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

§ 4. Sąd uwzględniając wniosek skazuje obwinionego wyrokiem.

§ 5. Jeżeli sąd uzna, że nie ma podstaw do uwzględnienia wniosku, sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych.

Art. 64. § 1. Przy rozpoznawaniu wniosku obwinionego o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzania rozprawy, zgłoszonego przed jej rozpoczęciem, sąd stosuje odpowiednio art. 63.

§ 2. Sąd może uwzględnić wniosek, o którym mowa w § 1, jeżeli nie zgłosił wobec niego sprzeciwu oskarżyciel publiczny, a także oskarżyciel posiłkowy, gdy występuje w sprawie i jedynie wtedy, gdy okoliczności popełnienia czynu oraz wyjaśnienia obwinionego w świetle ujawnionego materiału dowodowego nie budzą wątpliwości.

§ 3. Jeżeli obwiniony nie był przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, sąd przesłuchuje go na posiedzeniu, chyba że obwiniony bez usprawiedliwienia nie stawiał się na posiedzenie albo nadesłał swoje wyjaśnienia na piśmie w trybie określonym w art. 67 § 3.

§ 4. Brak stanowiska oskarżyciela w przedmiocie sprzeciwu, o którym mowa w § 2, nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku, jeżeli oskarżyciel prawidłowo powiadomiony o terminie posiedzenia nie stawiał się bez usprawiedliwienia.

Rozdział 12

Przygotowanie do rozprawy

Art. 65. § 1. Prezes sądu, kierując sprawę na rozprawę, zarządza zawiadomienie o jej miejscu i terminie oskarżyciela, pokrzywdzonego i obwinionego oraz obrońcę i pełnomocnika, gdy zostali ustanowieni; zarządza on także wezwanie na rozprawę świadków oraz sprowadzenie innych dowodów.

§ 2. Oskarżyciela publicznego zawiadamia się o rozprawie i posiedzeniu przez dostarczenie mu wykazu spraw, które mają być rozpoznane w danym dniu.

§ 3. Jeżeli prezes sądu lub sąd uzna udział obwinionego na rozprawie za niezbędny, zarządzając zawiadomienie go o jej miejscu i terminie, zarządza jednocześnie wezwanie obwinionego do osobistego stawienia, pod rygorem przymusowego doprowadzenia. Przepis ten stosuje się odpowiednio do posiedzeń.

Art. 66. § 1. Osoby wymienione w art. 5 § 1 pkt 6 lit. a–e nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłego, można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań lub wystąpienie w charakterze biegłego. W razie wyrażenia zgody, wezwania dla tych osób nie mogą zawierać zagrożenia zastosowania środków przymusu, a w razie niestawienia na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można do nich stosować tych środków.

§ 2. Do osób wymienionych w art. 5 § 1 pkt 6 lit. f stosuje się odpowiednio § 1, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych.

§ 3. Do osób, o których mowa w § 1 i 2, przepisy art. 5 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Z osobami, o których mowa w § 1 i 2, organy prowadzące postępowanie porozumiewają się we wszystkich wypadkach, w tym również przy doręczaniu pism procesowych, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, a ten w razie potrzeby przez *Ministra Spraw Zagranicznych*⁹⁾. Przepis art. 613 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.

Art. 67. § 1. Zawiadamiając obwinionego o terminie pierwszej rozprawy lub posiedzeniu, o którym mowa w art. 60 § 1 pkt 1, dołącza się do zawiadomienia odpis wniosku o ukaranie.

§ 2. Zawiadomienie obwinionego o terminie pierwszej rozprawy powinno zawierać pouczenie o tym, że może on sprowadzić na rozprawę świadków i przedstawić inne dowody na swoją obronę lub wskazać je sądowi w takim czasie, aby dowody te mogły być przeprowadzone na rozprawie, nie później jednak niż w terminie 7 dni od doręczenia zawiadomienia, a także o przysługującym mu prawie do odmowy złożenia wyjaśnień lub udzielenia odpowiedzi na pytanie i do korzystania z pomocy obrońcy oraz o prawie przeglądania akt sprawy, jak również o obowiązku powiadomienia sądu o każdej zmianie miejsca pobytu lub zamieszkania na okres dłuższy niż 7 dni, a w razie pobytu za granicą – o konieczności wskazania w kraju adresu dla doręczeń i o konsekwencjach uchybienia tym obowiązkom. W zawiadomieniu należy pouczyć obwinionego o przysługującym mu prawie wystąpienia z wnioskiem, o którym mowa w art. 58 § 3. Zawiadomienie lub wezwanie powinno także zawierać pouczenie, iż rozprawa może być prowadzona pod nieobecność obwinionego jako zaoczna oraz pouczenie o możliwości przymusowego doprowadzenia obwinionego na rozprawę.

§ 3. Zawiadomienie kierowane do obwinionego, którego obecności na rozprawie nie uznano za obowiązkową, powinno zawierać pouczenie, że może on nie stawiając się do sądu nadesłać swoje wyjaśnienia. Wyjaśnienia te podlegają odczytaniu na rozprawie. Rozprawa ma wówczas charakter zaoczny.

§ 4. W zawiadomieniu kierowanym do oskarżyciela posiłkowego należy pouczyć go o obowiązku powiadomienia sądu o zmianie miejsca zamieszkania oraz podania adresu dla doręczeń w czasie pobytu za granicą i konsekwencjach niedopełnienia tego obowiązku, a w zawiadomieniu kierowanym do pokrzywdzonego – o uprawnieniach, o których mowa w art. 26 § 3.

§ 5. Sąd może, uznając obecność obwinionego na rozprawie za obowiązkową mimo wcześniejszego uznania jej za nieobowiązkową, wezwać obwinionego, odraczając w tym celu rozprawę.

§ 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 2, zawierając w nim informacje dotyczące praw i obowiązków obwinionego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, w tym o uprawnieniach określonych w § 1 oraz w art. 20 § 2 i art. 22, mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

⁹⁾ Obecnie ministra właściwego do spraw zagranicznych, na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 27 i art. 32 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1370 i 1907), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

Art. 68. § 1. Jeżeli obwiniony lub świadek mieszka poza miejscowością, w której ma siedzibę właściwy sąd, prezes sądu lub sąd może zwrócić się do sądu, na którego terenie działania mieszkają te osoby, o przesłuchanie ich co do wskazanych okoliczności.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do obwinionego lub świadka pozbawionego wolności.

Art. 69. Przy przygotowaniu do rozprawy stosuje się odpowiednio przepisy art. 348, 349, 350, 352 i 353 Kodeksu postępowania karnego.

Rozdział 13

Rozprawa

Art. 70. § 1. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie.

§ 2. Sąd wyłącza jawność całości lub części rozprawy, jeżeli jawność mogłaby obrażać dobre obyczaje, wywołać zakłócenie spokoju publicznego lub gdy ważny interes prywatny tego wymaga. Sąd wyłącza jawność w całości lub części rozprawy, także wówczas, gdy ustawa tak stanowi.

§ 3. W razie wyłączenia jawności na rozprawie mogą być obecni, poza osobami biorącymi udział w postępowaniu, po jednej osobie wskazanej przez każdą ze stron, chyba że zachodzi obawa ujawnienia informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”. Sąd może zezwolić poszczególnym osobom na obecność na rozprawie prowadzonej z wyłączeniem jawności.

§ 4. Rozstrzygnięcie ogłasza się jawnie. Jeżeli jawność rozprawy wyłączono w całości lub części, ustne podanie motywów rozstrzygnięcia może nastąpić również z wyłączeniem jawności.

§ 5. Przepisy art. 357, 358, 362, 363, 366 i 367 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 71. § 1. Rozprawę rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie sąd sprawdza, czy wszyscy wezwani i zawiadomieni o terminie rozprawy stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, pokrzywdzony lub obwiniony nie stawili się na rozprawę i w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia im wezwania lub zawiadomienia, rozprawę odracza się, przy czym sąd może, jeżeli uzna to za celowe, przeprowadzić postępowanie dowodowe, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę. Na następnej rozprawie dowody te przeprowadza się ponownie tylko, jeżeli zażąda tego strona nieobecna na poprzedniej rozprawie, chyba że była o jej terminie prawidłowo powiadomiona.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w razie niestawiennictwa prawidłowo powiadomionego obrońcy, gdy jego stawiennictwo jest obowiązkowe.

§ 4. W razie nieusprawiedliwionej nieobecności obwinionego, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, przeprowadza się rozprawę zaocznie, chociażby nie był on przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, chyba że sąd uzna udział obwinionego za konieczny i rozprawę odroczy, po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności po przesłuchaniu świadków, którzy stawili się na rozprawę. Jeżeli jednak obecność obwinionego jest konieczna, a nie stawili się on bez usprawiedliwienia, sąd może zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję.

§ 5. W razie usprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego, któremu doręczono wezwanie, stosuje się odpowiednio § 2.

Art. 72. § 1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania wniosku o ukaranie.

§ 2. Wniosek o ukaranie odczytuje oskarżyciel publiczny, jeżeli bierze udział w rozprawie, a w innym wypadku protokolant.

§ 3. Jeżeli obwiniony przyznaje się do winy, a jego wyjaśnienia nie budzą wątpliwości, można nie przeprowadzać dalszych dowodów, w razie gdy żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia.

Art. 73. Do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania na rozprawie obwiniony może złożyć wniosek o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Przy rozpoznawaniu tego wniosku stosuje się odpowiednio art. 64.

Art. 74. § 1. Jeżeli obwiniony odmawia złożenia wyjaśnień albo wyjaśnia odmiennie niż poprzednio lub oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie jego wyjaśnienia złożone poprzednio w trybie art. 54 § 6 lub 7, a także jego wyjaśnienia złożone w charakterze obwinionego albo oskarżonego przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę. Po odczytaniu protokołu sąd wzywa obecnego obwinionego do wypowiedzenia się co do treści protokołu i do wyjaśnienia zachodzących sprzeczności.

§ 2. Na rozprawie zaocznej złożone uprzednio przez obwinionego w tej sprawie wyjaśnienia podlegają odczytaniu.

Art. 75. § 1. Przepis art. 74 § 1 stosuje się odpowiednio do świadka, który bezpodstawnie odmawia złożenia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio lub oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta.

§ 2. Na rozprawie wolno też odczytywać protokoły zeznań świadków, jeżeli bezpośrednie przeprowadzenie dowodu jest niemożliwe lub utrudnione.

§ 3. Protokoły, o których mowa w § 2, można uznać za ujawnione bez odczytywania. Należy je jednak odczytać, jeżeli którakolwiek z obecnych stron o to wnosi.

§ 4. Protokoły zeznań świadków wolno odczytywać również, gdy bezpośrednie przesłuchanie świadka na rozprawie nie jest niezbędne, jeżeli żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia; sprzeciw strony, której zeznania nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie odczytaniu protokołów. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 5. W wypadkach wskazanych w § 1 i 2 wolno również odczytywać protokoły wyjaśnień złożonych poprzednio przez świadka w charakterze obwinionego lub oskarżonego.

Art. 75a. Za odczytanie wyjaśnień lub zeznań złożonych na rozprawie uznaje się odtworzenie wyjaśnień lub zeznań utwalonych na rozprawie za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk.

Art. 76. § 1. Sąd może odczytywać na rozprawie protokoły oględzin, przeszukania, zajęcia, zatrzymania przedmiotów, opinie, notatki urzędowe, o których mowa w art. 37 § 2, oraz inne dokumenty znajdujące się w aktach sprawy lub przedkładane przez strony; można je uznać za ujawnione bez odczytywania, jeżeli żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia. Sprzeciw strony, której dowody lub dokumenty nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie ich uznaniu za ujawnione bez odczytywania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także do notatek urzędowych, o których mowa w art. 54 § 3, z tym że na żądanie strony sąd przeprowadza na rozprawie czynności dowodowe, których dotyczy notatka, chyba że stwierdza ona okoliczności, którym obwiniony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczał.

Art. 77. Obwinionemu, świadkom i biegłym zarówno sąd, jak i strony zadają pytania bezpośrednio, chyba że sąd zarządzi inaczej. Sąd uchyla pytania nieistotne dla sprawy lub sugerujące treść odpowiedzi albo które z innych powodów uznaje za niestosowne.

Art. 78. Jeżeli po rozpoczęciu rozprawy obwiniony lub obrońca wypowiedział stosunek obrończy w sprawie, w której obwiniony nie musi mieć obrońcy, sąd na uzasadniony wniosek obwinionego określa mu termin do ustanowienia nowego obrońcy i w razie potrzeby rozprawę przerywa lub odracza, podejmując jednocześnie decyzję, czy dotychczasowy obrońca może bez naruszenia prawa obwinionego do obrony pełnić swe obowiązki do czasu podjęcia obrony przez nowego obrońcę. Po bezskutecznym upływie tego terminu rozprawę można prowadzić bez udziału obrońcy. W sprawach, w których obwiniony musi mieć obrońcę lub korzysta z obrońcy z urzędu, art. 378 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 79. § 1. Sąd może zarządzić przerwę w rozprawie w celu doprowadzenia obwinionego, sprowadzenia dowodu, dla wypoczynku lub z innej ważnej przyczyny. Każdorazowa przerwa nie może trwać dłużej niż 21 dni; w razie przekroczenia tego terminu rozprawę uważa się za odroczoną.

§ 2. Zarządzając przerwę, oznacza się czas i miejsce dalszego ciągu rozprawy, a osoby obecne na rozprawie poucza się o obowiązku stawiennictwa bez wezwania oraz o konsekwencjach nieusprawiedliwionego niestawiennictwa.

§ 3. Sąd odracza rozprawę, gdy ustawa tak stanowi, a także gdy zarządzenie przerwy nie byłoby wystarczające. W razie odroczenia rozprawy na określony termin przepis § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 80. Rozprawę przerwana lub odroczoną prowadzi się w dalszym ciągu, chociażby skład sądu uległ zmianie, chyba że sąd po wysłuchaniu stron obecnych postanowi inaczej.

Art. 81. Przy przeprowadzaniu rozprawy stosuje się odpowiednio przepisy art. 369, art. 371, art. 372, art. 374 § 2, art. 375–377, art. 379, art. 384, art. 386, art. 395, art. 396, art. 399, art. 405 i art. 406 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 82. § 1. Po wysłuchaniu głosów stron sąd sporządza wyrok na piśmie. Przepisy art. 409–411, 413 § 1, art. 418 § 1 i 3, art. 418a, art. 419, 422–424 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wyrok skazujący powinien zawierać także:

- 1) dokładne określenie przypisanego obwinionemu czynu oraz jego kwalifikację prawną;
- 2) rozstrzygnięcie co do kary i środków karnych, a w razie potrzeby co do zaliczenia na poczet zakazu prowadzenia pojazdów okresu zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie do ich prowadzenia oraz zaliczenie okresu zatrzymania na poczet wymierzonej kary aresztu lub grzywny.

§ 3. Okres zatrzymania zalicza się na poczet wymierzonej kary aresztu i kary ograniczenia wolności, przyjmując jeden dzień zatrzymania, z zaokrągleniem do pełnego dnia, za równoważny jednemu dniowi kary aresztu i dwóm dniom kary ograniczenia wolności, a na poczet grzywny – przyjmując za równoważny grzywnie w wysokości 200 zł.

§ 4. Jeżeli obwiniony jest osobą czasowo przebywającą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo nie ma na nim stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, można orzec natychmiastową wykonalność wyroku skazującego, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że jego wykonanie będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione. Orzeczenie takie podlega wykonaniu z chwilą wydania.

§ 5. W wypadku wskazanym w § 4 sąd:

- 1) wobec osoby czasowo przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zarządza zatrzymanie jej paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy, na czas do stawienia się do wykonania kary lub uiszczenia grzywny w terminie 3 dni, pod rygorem wykonania zastępczej kary aresztu, którą na wypadek nieuiszczenia grzywny w terminie orzeka, stosując odpowiednio przepis pkt 3;
- 2) wobec osoby niemającej stałego miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, skazanej na karę aresztu, zarządza natychmiastowe osadzenie jej w zakładzie karnym;
- 3) wobec osoby, o której mowa w pkt 2, skazanej na karę grzywny, orzeka zastępczą karę aresztu, przyjmując 1 dzień aresztu za równoważny grzywnie od 20 zł do 150 zł, przy czym kara zastępcza nie może przekroczyć 30 dni aresztu; zarządza ponadto, na wypadek nieuiszczenia grzywny w terminie 3 dni, natychmiastowe wykonanie kary zastępczej.

§ 6. Jeżeli przebieg rozprawy utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, uzasadnienie wyroku może być z urzędu przedstawione wyłącznie w formie ustnej, bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku. Przepisu art. 92 § 1 pkt 5, a także przepisów art. 418 § 3, art. 422 i art. 423 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się. Przed przedstawieniem uzasadnienia wyroku w formie ustnej należy uprzedzić o tym strony.

§ 7. W wypadku, o którym mowa w § 6, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku strona może złożyć pisemny wniosek o sporządzenie i doręczenie przekładu uzasadnienia wyroku przedstawionego w formie ustnej. Dla obwinionego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłaszania wyroku lub przedstawiania ustnego uzasadnienia, termin ten biegnie od daty doręczenia mu wyroku. Prezes sądu odmawia przyjęcia wniosku złożonego przez osobę nieuprawnioną lub po terminie; na zarządzenie prezesa przysługuje zażalenie. Przepis art. 423 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 83. W razie niedoręczenia obwinionemu wyroku zaocznego, w terminie 3 miesięcy od dnia wydania, sąd może umorzyć postępowanie, jeżeli upłynął już termin przedawnienia karalności wykroczenia.

Art. 84. § 1. Jeżeli w wyroku nie rozstrzygnięto lub rozstrzygnięto wadliwie o zaliczeniu na poczet kar lub środków karnych okresów, o których mowa w art. 82 § 2 pkt 2, albo odnośnie do dowodów rzeczowych, sąd rozstrzyga o tym postanowieniem na posiedzeniu.

§ 2. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie. W razie złożenia apelacji, zażalenie to rozpoznaje łącznie z apelacją właściwy sąd odwoławczy.

Rozdział 14

Postępowanie w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych

Art. 85. § 1. W postępowaniu przed sądem wojskowym podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie sporządzony lub zatwierdzony przez prokuratora do spraw wojskowych.

§ 2. Żandarmerii Wojskowej, w stosunku do osoby wskazanej w art. 10 § 1, która popełniła wykroczenie podlegające orzecznictwu sądów wojskowych, przysługują uprawnienia i obowiązki procesowe Policji wynikające z niniejszego kodeksu.

§ 3. Prawo zatrzymania osoby wskazanej w art. 10 § 1 przysługuje także wojskowym organom porządkowym oraz przełożonemu wojskowemu.

§ 4. Przymusowego doprowadzenia osoby, o której mowa w art. 10 § 1, jeżeli zachodzi przypadek wymieniony w art. 50 § 1, art. 53, art. 71 § 4, dokonują właściwe organy wojskowe, chyba że ważne powody stoją temu na przeszkodzie.

Art. 86. § 1. O popełnieniu przez osobę wskazaną w art. 10 § 1 wykroczenia podlegającego orzecznictwu sądów wojskowych, w tym także o odmowie przyjęcia mandatu karnego lub nieuiszczeniu w terminie grzywny nałożonej w drodze mandatu zaocznego, zawiadamia się prokuratora do spraw wojskowych.

§ 2. O wszczęciu postępowania przeciwko żołnierzowi powiadamia się właściwego dowódcę jednostki wojskowej.

§ 3. W stosunku do osób, o których mowa w art. 10 § 1 pkt 2, stosuje się odpowiednio art. 649 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 86a. § 1. Ściganie wykroczenia popełnionego przez żołnierza, o którym mowa w art. 10 § 1 pkt 1, następuje na żądanie dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę wojskową, z zastrzeżeniem § 3 i 4.

§ 2. W razie odstąpienia od żądania ścigania wykroczenia dowódca jednostki wojskowej wszczyna wobec sprawcy tego czynu postępowanie dyscyplinarne albo wydaje polecenie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, bądź występuje z wnioskiem w tej sprawie do innego przełożonego dyscyplinarnego.

§ 3. W przypadku popełnienia przez żołnierza wykroczenia, za które można orzec albo orzeka się środki karne zakazu prowadzenia pojazdów, przepadku przedmiotów lub nawiązki, nie wszczyna się postępowania dyscyplinarnego, a stosuje się przepis art. 86 § 1.

§ 4. W czasie pełnienia służby wojskowej po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, a także podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych oraz w przypadku użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych, jak również w warunkach, o których mowa w art. 10 § 1 pkt 1 lit. c, w stosunku do żołnierza, który popełnił wykroczenie, stosuje się wyłącznie § 2.

Art. 87. § 1. Sąd wojskowy może odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć i sprawę przekazać właściwemu dowódcy z wnioskiem o wymierzenie kary przewidzianej w wojskowych przepisach dyscyplinarnych, jeżeli uzna to za wystarczającą reakcję na wykroczenie.

§ 2. Na postanowienie wskazane w § 1 przysługuje zażalenie.

§ 3. Przed złożeniem wniosku o ukaranie uprawnienie do przekazania sprawy, o którym mowa w § 1, przysługuje prokuratorowi do spraw wojskowych. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje wojskowy sąd garnizonowy.

Art. 88. Pokrzywdzony może korzystać przed sądem wojskowym z praw oskarżyciela posiłkowego jedynie w sytuacjach określonych w art. 26 § 3 i art. 27 § 2.

DZIAŁ IX

Postępowania szczególne

Rozdział 15

Postępowanie przyspieszone

Art. 89. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 90. § 1. Postępowanie przyspieszone stosuje się do osób niemających stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 2. Postępowanie przyspieszone stosuje się również do osób przebywających jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 2a. Postępowanie przyspieszone stosuje się także wobec sprawców wykroczenia, o którym mowa w art. 66b Kodeksu wykroczeń.

§ 3. Postępowanie przyspieszone stosuje się także wobec sprawców wykroczeń popełnionych w związku z imprezą masową, określoną w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych:

- 1) przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, określonych w art. 50, art. 50a, art. 51 i art. 52a Kodeksu wykroczeń;
- 2) przeciwko mieniu i urządzeniom użytku publicznego, określonych w art. 124 i 143 Kodeksu wykroczeń.

§ 4. Postępowanie przyspieszone stosuje się ponadto, gdy ustawa tak stanowi.

§ 5. Postępowania przyspieszonego nie stosuje się wobec osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

Art. 91. § 1. W wypadkach, o których mowa w art. 90, w postępowaniu przyspieszonym orzeka się tylko wówczas, gdy sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia i niezwłocznie doprowadzono go do sądu.

§ 2. Policja lub inny organ, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku lub bezpieczeństwa publicznego, w wypadku schwywania na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem sprawcy wykroczenia, o którym mowa w art. 90, może go zatrzymać i doprowadzić do sądu.

§ 2a. Organ określony w § 2 może odstąpić od przymusowego doprowadzenia sprawcy do sądu, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności możliwość złożenia przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

§ 3. Organ określony w § 2 może odstąpić od zatrzymania i przymusowego doprowadzenia sprawcy do sądu, zobowiązując go do stawienia się w sądzie w wyznaczonym czasie i miejscu ze skutkami wezwania, o których mowa w art. 71 § 4. Wydanego wówczas pod nieobecność obwinionego wyroku nie uważa się za zaoczny.

§ 4. W wypadku wskazanym w § 3 Policja i Straż Graniczna mogą zatrzymać sprawcy paszport lub inny dokument uprawniający do przekroczenia granicy, który wraz z wnioskiem o ukaranie przekazują sądowi. Zwrotu dokumentu dokonuje sąd, nie później niż przy wydaniu orzeczenia albo z chwilą zmiany trybu postępowania.

§ 5. Osoba wezwana przez organ, o którym mowa w § 2, do stawienia się w sądzie w charakterze świadka obowiązana jest stawić się we wskazanym czasie i miejscu; art. 49 i art. 50 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 92. § 1. W postępowaniu przyspieszonym, z zastrzeżeniem art. 92a:

- 1) wniosek o ukaranie może ograniczyć się do wymogów wskazanych w art. 57 § 2 i § 3 pkt 1 i 3; może też być złożony ustnie do protokołu;
- 2) sąd bez zbędnej zwłoki przystępuje do rozpoznania sprawy, zaznaczając w protokole, że prowadzi ją w trybie przyspieszonym oraz odnotowując godzinę doprowadzenia obwinionego;
- 3) sąd zobowiązuje obwinionego do pozostania do dyspozycji sądu do zakończenia rozprawy pod rygorem wydania orzeczenia pod jego nieobecność; tak wydanego wyroku nie uważa się za zaoczny;
- 4) w razie przerwania rozprawy na okres dłuższy niż 3 dni sprawę rozpoznaje się w postępowaniu zwyczajnym;
- 5) uzasadnienie wyroku sporządza się tylko na wniosek strony złożony ustnie do protokołu rozprawy bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku;
- 6) termin do wniesienia środka odwoławczego wynosi 3 dni i biegnie od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem;
- 7) sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę najpóźniej w ciągu miesiąca od daty jej wpływu do tego sądu.

§ 2. Sąd sporządza uzasadnienie w terminie 3 dni od daty ogłoszenia wyroku.

§ 3. W razie ustalenia, że brak jest warunków uzasadniających prowadzenie sprawy w trybie przyspieszonym:

- 1) prezes sądu przed wszczęciem postępowania zwraca oskarżycielowi wniosek o ukaranie do uzupełnienia braków formalnych, gdy wniosek ten ograniczał się do wymogów wskazanych w § 1 pkt 1, jeżeli jednak wniosek o ukaranie odpowiada wymogom określonym w art. 57 § 2–4, rozpoznaje się go w postępowaniu zwyczajnym;
- 2) sąd wydaje postanowienie o zmianie trybu na zwyczajny, gdy brak podstaw do prowadzenia postępowania przyspieszonego ustalono po wszczęciu postępowania.

Art. 92a. W postępowaniu przyspieszonym, toczącym się z zastosowaniem art. 91 § 2a, stosuje się przepisy niniejszego rozdziału z następującymi zmianami:

- 1) wniosek o ukaranie nie może być złożony ustnie do protokołu;
- 2) we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, bierze udział w miejscu przebywania sprawcy referendarz sądowy lub asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu przebywa sprawca;
- 3) jeżeli został ustanowiony obrońca lub wezwano tłumacza, uczestniczą oni w czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, w miejscu przebywania sprawcy;
- 4) prezes sądu lub sąd, w sposób wskazany w art. 137 Kodeksu postępowania karnego, zawiadamia obwinionego o doręczeniu wniosku o ukaranie; obwinionemu doręcza się za pokwitowaniem przez funkcjonariusza organu, o którym mowa w art. 91 § 2, odpis wniosku o ukaranie oraz udostępnia się kopie wszystkich dokumentów materiału dowodowego przekazywanych do sądu;
- 5) art. 517ea Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio; świadków i biegłych można także przesłuchać przy zastosowaniu art. 177 § 1a Kodeksu postępowania karnego;
- 6) w razie zarządzenia przerwy w rozprawie lub zmiany trybu postępowania w dalszym postępowaniu nie stosuje się w stosunku do obwinionego sposobu uczestniczenia w czynnościach sądowych przewidzianego w art. 91 § 2a; termin rozpoznania sprawy przed sądem należy tak ustalić, aby umożliwić osobiste uczestniczenie w niej obwinionego.

Rozdział 16

Postępowanie nakazowe

Art. 93. § 1. Sąd na posiedzeniu może wydać wyrok nakazowy w sprawach o wykroczenia, w których wystarczające jest wymierzenie nagany, grzywny albo kary ograniczenia wolności. Sąd orzeka bez udziału stron.

§ 2. Orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Wydając wyrok nakazowy, sąd uznaje za ujawnione dowody dołączone do wniosku o ukaranie.

§ 3. Wyrokiem nakazowym można orzec również środek karny.

§ 4. Postępowanie nakazowe jest niedopuszczalne, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 21 § 1.

Art. 94. § 1. Do wyroku nakazowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 504 i 505 z wyłączeniem zdania drugiego, a także art. 506 § 1–3, § 5 i 6 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia sprzeciwu przysługuje zażalenie.

§ 3. Wyrok nakazowy, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub sprzeciw cofnięto, staje się prawomocny.

Rozdział 17

Postępowanie mandatowe

Art. 95. § 1. Postępowanie mandatowe prowadzi Policja, a inne organy, gdy przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. (uchylony)

§ 3. W sprawach określonych w art. 17 § 2 postępowanie mandatowe prowadzi inspektor pracy. Inspektor pracy może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego także po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, jeżeli uzna, że kara ta będzie wystarczająca.

§ 4. Jeżeli uprawnienie dla funkcjonariuszy określonego organu do nakładania grzywien wynika z innej ustawy, a ustawa ta nie określa wykroczeń, do których stosuje się postępowanie mandatowe, zakres wykroczeń, za które można nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego, określi, w drodze rozporządzenia, właściwy minister, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, mając na względzie konieczność zapewnienia szybkiej reakcji na fakt popełnienia wykroczenia, a także potrzebę należytej ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń. Rozporządzenie to określa jednocześnie warunki i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego.

§ 5. Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, złożony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, może nadać, w drodze rozporządzenia, uprawnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego funkcjonariuszom innych organów, określając jednocześnie wykaz wykroczeń, za które funkcjonariusze ci uprawnieni są do nakładania grzywien, oraz zasady i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien, mając na względzie zakres ustawowych uprawnień takich organów, potrzebę szybkiej reakcji na fakt popełnienia wykroczenia oraz potrzebę ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń.

§ 6. W celu ujednolicenia sposobu reakcji organów uprawnionych do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za określone wykroczenia Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, złożony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, zróżnicowaną wysokość mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń, uwzględniając rodzaj naruszonego lub zagrożonego dobra oraz stopień szkodliwości poszczególnych czynów.

Art. 96. § 1. W postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości do 500 zł, a w przypadku, o którym mowa w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń – do 1000 zł.

§ 1a. W postępowaniu mandatowym, w sprawach:

- 1) w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy,
- 2)¹⁰⁾ naruszeń wymienionych w art. 92f ust. 1 i w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1539, 1544 i 1855), w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Inspekcji Transportu Drogowego, Policji, Krajowej Administracji Skarbowej lub Straży Granicznej

3) (uchylony)¹¹⁾

– można nałożyć grzywnę w wysokości do 2000 zł.

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 ustawy z dnia 25 września 2024 r. o zmianie ustawy o delegowaniu kierowców w transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1544), która weszła w życie z dniem 1 listopada 2024 r.

¹¹⁾ Przez art. 91 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 621), która weszła w życie z dniem 1 czerwca 2025 r.

§ 1aa. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 54–56 i art. 57a ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 616) można nałożyć grzywnę w wysokości 2000 zł.

§ 1ab. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyn określony w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o systemie monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów oraz obrotu paliwami opałowymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 1218) można nałożyć grzywnę w wysokości od 5000 zł do 7500 zł.

§ 1ac. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 13na ust. 1 i art. 13naa ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 320 i 1222 oraz z 2025 r. poz. 641) można nałożyć grzywnę w wysokości 1500 zł.

§ 1ad. W postępowaniu mandatowym w sprawach o wykroczenia określone w rozdziale XI Kodeksu wykroczeń można nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł, a w przypadku, o którym mowa w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń – do 6000 zł.

§ 1ae. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 476 ust. 1 i 2, art. 477 pkt 4–8 i 12 oraz art. 478 pkt 2, 6, 7, 9, 10 i 12–16 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, 1089 i 1473 oraz z 2025 r. poz. 216 i 680) można nałożyć grzywnę w wysokości od 1000 zł do 7500 zł.

§ 1af.¹²⁾ W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w:

- 1) art. 84 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy lub Straży Granicznej,
- 2) art. 465 ust. 1a ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Straży Granicznej

– można nałożyć grzywnę w wysokości do 10 000 zł.

§ 1b. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie przeciwko prawom pracownika określone w Kodeksie pracy popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł.

§ 1ba. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie określone w ustawie z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł.

§ 1bb. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie określone w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł.

§ 1bc. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie określone w ustawie z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł.

§ 1bd. W postępowaniu mandatowym, w sprawach, o których mowa w art. 116 § 1 Kodeksu wykroczeń, można nałożyć grzywnę w wysokości do 1000 zł.

§ 1be. Środki pochodzące z grzywnien, o których mowa w § 1bd, są przekazywane, w terminie 30 dni od dnia ich wpływu, na rachunek bankowy Narodowego Funduszu Zdrowia, który przeznaczają je na finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej.

§ 1c. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 93 pkt 12 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2025 r. poz. 418) można nałożyć grzywnę w wysokości do 2000 zł.

§ 1d. W postępowaniu mandatowym, w sprawach, o których mowa w art. 96 § 3 Kodeksu wykroczeń, można nałożyć grzywnę w wysokości do 8000 zł.

§ 2. W drodze mandatu karnego nie nakłada się grzywny za wykroczenia, za które należałoby orzec środek karny, a także w wypadku określonym w art. 10 § 1 Kodeksu wykroczeń. W sytuacji określonej w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego jest możliwe jedynie, gdy w zakresie wszystkich naruszonych przepisów postępowanie mandatowe jest dopuszczalne.

¹²⁾ Dodany przez art. 91 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 11.

§ 3. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi wzory formularzy mandatu karnego oraz szczegółowy sposób nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, mając na względzie potrzebę ujednolicenia zasad wymierzania przez funkcjonariuszy uprawnionych organów grzywny w drodze mandatu karnego, a także pouczenia osób ukaranych mandatem o ich prawach i obowiązkach.

Art. 97. § 1. W postępowaniu mandatowym, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, funkcjonariusz uprawniony do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego może ją nałożyć jedynie, gdy:

- 1) schwytano sprawcę wykroczenia na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia,
- 2) (uchylony)
- 3) stwierdzi popełnienie wykroczenia, w szczególności za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego, a sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, i nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu

– w tym także, w razie potrzeby, po przeprowadzeniu w niezbędnym zakresie czynności wyjaśniających, podjętych niezwłocznie po ujawnieniu wykroczenia. Nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego nie może nastąpić po upływie 60 dni od dnia ustalenia sprawcy wykroczenia.

§ 2. Sprawca wykroczenia może odmówić przyjęcia mandatu karnego.

§ 3. Funkcjonariusz nakładający grzywnę jest obowiązany wskazać jej wysokość, określić zachowanie stanowiące wykroczenie, czas i miejsce jego popełnienia oraz kwalifikację prawną, a także poinformować sprawcę wykroczenia o prawie odmowy przyjęcia mandatu karnego i o skutkach prawnych takiej odmowy.

Art. 98. § 1. W postępowaniu mandatowym można nakładać grzywnę w drodze mandatu karnego:

- 1) wydawanego ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio funkcjonariuszowi, który ją nałożył;
- 2) kredytowanego, wydawanego ukaranemu za potwierdzeniem odbioru;
- 3) zaocznego.

§ 2. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 1, może być nałożona grzywna jedynie wobec osoby czasowo przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub niemającej stałego miejsca zamieszkania albo pobytu. Mandat taki staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny funkcjonariuszowi, który ją nałożył.

§ 3. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 2, może być nałożona grzywna jedynie wobec osoby innej niż wymieniona w § 2 albo mającej miejsce stałego zamieszkania lub pobytu na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Mandat powinien zawierać pouczenie o obowiązku uiszczenia grzywny w terminie 7 dni od daty przyjęcia mandatu oraz o skutkach nieuiszczenia grzywny w terminie. Staje się on prawomocny z chwilą pokwitowania jego odbioru przez ukaranego.

§ 3a. Grzywna nałożona mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 1 i 2, może być uiszczona w formie bezgotówkowej, za pomocą karty płatniczej lub innego instrumentu płatniczego, o ile funkcjonariusz ją nakładający dysponuje odpowiednim urządzeniem do autoryzacji rozliczeń. Grzywnę uważa się za uiszczoną z chwilą potwierdzenia dokonania płatności uzyskanego z urządzenia do autoryzacji rozliczeń.

§ 3b. W przypadku uiszczenia grzywny w formie, o której mowa w § 3a, koszty związane z autoryzacją transakcji i przekazem środków na właściwy rachunek bankowy ponosi ukarany.

§ 3c. Funkcjonariusz informuje ukaranego o możliwości uiszczenia grzywny w formie, o której mowa w § 3a, oraz treści § 3b.

§ 4. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 3, można nałożyć grzywnę w razie stwierdzenia wykroczenia, którego sprawcy nie zastano na miejscu jego popełnienia, gdy nie zachodzi wątpliwość co do osoby tego sprawcy. Mandat ten:

- 1) pozostawia się w takim miejscu, aby sprawca mógł go niezwłocznie odebrać, albo
- 2) doręcza się sprawcy.

§ 5. Mandat karny, o którym mowa w § 1 pkt 3, powinien wskazywać organ, na rzecz którego w terminie 14 dni ukarany może uiścić grzywnę, oraz informować o skutkach jej nieuiszczenia w tym terminie. Mandat ten staje się prawomocny z chwilą uiszczenia uprawnionemu organowi grzywny we wskazanym terminie. Termin do uiszczenia grzywny liczy się od dnia:

- 1) wystawienia mandatu – w przypadku, o którym mowa w § 4 pkt 1;
- 2) doręczenia mandatu – w przypadku, o którym mowa w § 4 pkt 2.

Art. 99. W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego lub nieuiszczenia w wyznaczonym terminie grzywny nałożonej mandatem zaocznym, organ, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, występuje do sądu z wnioskiem o ukaranie. We wniosku tym należy zaznaczyć, że obwiniony odmówił przyjęcia mandatu albo nie uiścił grzywny nałożonej mandatem zaocznym, a w miarę możliwości podać także przyczyny odmowy.

Art. 100. § 1. Uprawnionym do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego, stanowiących dochód budżetu państwa, jest właściwy naczelnik urzędu skarbowego, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Uprawnionym do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego przez organy Inspekcji Transportu Drogowego jest Główny Inspektor Transportu Drogowego.

§ 3. Grzywna stanowi dochód budżetu państwa, z wyjątkiem grzywien nakładanych przez organy Inspekcji Transportu Drogowego stanowiących wpływy Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej albo Krajowego Funduszu Drogowego, o którym mowa w ustawie z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 561), a w przypadku gdy nałoży ją funkcjonariusz organu podległego władzom jednostki samorządu terytorialnego – stanowi dochód tej jednostki samorządu.

§ 4. Organem uprawnionym do:

- 1) zaopatrywania w formularze mandatu karnego oraz przydziału serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego jest minister właściwy do spraw finansów publicznych;
- 2) dystrybucji oraz rozliczania formularzy mandatu karnego, przydziału i rozliczania serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego jest odpowiednio:
 - a) właściwy miejscowo dyrektor izby administracji skarbowej,
 - b) Główny Inspektor Transportu Drogowego – dla organów Inspekcji Transportu Drogowego.

§ 4a. Minister właściwy do spraw finansów publicznych może wyznaczyć, w drodze obwieszczenia, organ Krajowej Administracji Skarbowej właściwy do zaopatrywania w formularze mandatu karnego oraz przydziału serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego.

§ 5. Organy, o których mowa w § 4 pkt 2, zaopatrują nieodpłatnie organy uprawnione do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w formularze mandatu karnego, z wyjątkiem podmiotów wskazanych w przepisach wydanych na podstawie § 14 pkt 2, które nabywają formularze mandatu karnego odpłatnie.

§ 6. Odpłatność za nabycie formularzy mandatu karnego obejmuje wyłącznie koszty ich wytworzenia i dystrybucji.

§ 7. Organy, o których mowa w § 4 pkt 2, oraz organ uprawniony do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego prowadzą ewidencję formularzy mandatu karnego oraz przydzielonych serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego.

§ 8. Organ uprawniony do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego prowadzi ewidencję tych grzywien, zgodnie z przepisami o rachunkowości.

§ 9. Organ uprawniony do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego współpracuje z organem, o którym mowa w § 4 pkt 2 lit. a, oraz organem uprawnionym do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań tych organów wynikających z niniejszego kodeksu, w tym poprzez udzielanie informacji w sprawach dotyczących odpowiednio formularzy mandatu karnego, przydzielonych serii i numerów mandatów generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego oraz nałożonych grzywien.

§ 10. Organ uprawniony do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, z wyjątkiem organów Inspekcji Transportu Drogowego, sporządza informację dotyczącą liczby otrzymanych i wykorzystanych formularzy mandatu karnego oraz liczby przydzielonych i wykorzystanych serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego i przekazuje organowi, o którym mowa w § 4 pkt 2 lit. a.

§ 11. Organ uprawniony do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, stanowiących dochód budżetu państwa, z wyjątkiem organów Inspekcji Transportu Drogowego, sporządza informację dotyczącą danych objętych formularzem mandatu karnego oraz uiszczonych i nieuiszczonych grzywien i przekazuje ją za pośrednictwem systemu teleinformatycznego organowi, o którym mowa w § 1. Informacja stanowi dowód księgowy należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego, bez konieczności zamieszczania podpisu wystawcy dowodu, o którym mowa w przepisach o rachunkowości.

§ 12. Ściąganie grzywny nałożonej w drodze mandatu karnego następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

§ 13. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, właściwość miejscową naczelnika urzędu skarbowego uprawnionego do poboru należności, o których mowa w § 1, uwzględniając sprawność i skuteczność czynności zmierzających do uregulowania należności.

§ 14. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób zaopatrywania, dystrybucji i rozliczania formularzy mandatu karnego oraz przydziału i rozliczania serii i numerów mandatów generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego,
- 2) podmioty, które nabywają formularze mandatu karnego odpłatnie,
- 3) tryb i szczegółowy zakres współpracy, o której mowa w § 9,
- 4) tryb i terminy przekazania oraz szczegółowy zakres informacji, o których mowa w § 10 i 11

– mając na względzie zapewnienie bezzwłocznego ewidencjonowania, rozliczania i ściągania należności wynikających z grzywien, zapewnienie stałego i niezakłóconego dostępu organom uprawnionym do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego do odpowiedniej liczby formularzy mandatu karnego oraz serii i numerów mandatów karnych generowanych przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego, a także niezwłocznego i prawidłowego rozliczania formularzy mandatu karnego oraz przydzielonych serii i numerów mandatów generowanych przez system teleinformatyczny.

Art. 101. § 1. Prawomocny mandat karny podlega niezwłocznie uchyleniu, jeżeli grzywnę nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie albo na osobę, która popełniła czyn zabroniony przed ukończeniem 17 lat, albo gdy ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia z przyczyn, o których mowa w art. 15–17 Kodeksu wykroczeń. Uchylenie następuje na wniosek ukaranego, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego złożony nie później niż w terminie 7 dni od uprawomocnienia się mandatu lub na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, albo z urzędu.

§ 1a. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w trybie określonym w § 1, jeżeli grzywnę nałożono wbrew zakazom określonym w art. 96 § 2. Podlega on również uchyleniu, gdy grzywnę nałożono w wysokości wyższej niż wynika to z art. 96 § 1–1b, z tym że w takim wypadku jedynie w części przekraczającej jej dopuszczalną wysokość.

§ 1b. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w każdym czasie na wniosek ukaranego, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego lub na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, albo z urzędu, jeżeli:

- 1) Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego została nałożona grzywna tym mandatem;
- 2) potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

§ 2. Uprawniony do uchylenia prawomocnego mandatu karnego jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy, na którego obszarze działania została nałożona grzywna. W przedmiocie uchylenia mandatu karnego sąd orzeka na posiedzeniu. W posiedzeniu ma prawo uczestniczyć ukarany, organ, który lub którego funkcjonariusz nałożył grzywnę w drodze mandatu, albo przedstawiciel tego organu oraz ujawniony pokrzywdzony. Przed wydaniem postanowienia sąd może zarządzić stosowne czynności w celu sprawdzenia podstaw do uchylenia mandatu karnego.

§ 3. Uchylając mandat karny nakazuje się podmiotowi, na rachunek którego pobrano grzywnę, zwrot uiszczonej kwoty.

§ 4. W razie wydania ponownego rozstrzygnięcia w sprawie, w której uchylono prawomocny mandat karny, nie można orzec na niekorzyść obwinionego, jeżeli uchylenie mandatu nastąpiło z przyczyn wskazanych w § 1b.

Art. 102. Nadzór nad postępowaniem mandatowym sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, a w sprawach, o których mowa w art. 95 § 3 – Główny Inspektor Pracy.

Art. 102a. § 1. Zlecenia płatnicze na rzecz organów właściwych do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego mogą być składane również w formie dokumentu elektronicznego przy użyciu oprogramowania udostępnionego przez banki lub innego dostawcę usług płatniczych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2025 r. poz. 611) uprawnionego do przyjmowania zleceń płatniczych albo w inny sposób uzgodniony z bankiem lub innym dostawcą usług płatniczych przyjmującym zlecenie.

§ 2. Zlecenie płatnicze, o którym mowa w § 1, zawiera serię i numer mandatu karnego oraz datę wystawienia mandatu karnego, przy czym niepodanie lub błędne podanie tych informacji stanowi podstawę do odmowy realizacji wpłaty gotówkowej lub polecenia przelewu.

§ 3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji i po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, może określić, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu na rachunek organu właściwego do poboru należności wynikających z grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego, uwzględniając dane identyfikujące wpłacającego oraz tytuł wpłaty.

DZIAŁ X

Środki odwoławcze

Art. 103. § 1. Środkami odwoławczymi są apelacja i zażalenie.

§ 2. Od wyroku sądu pierwszej instancji służy stronom apelacja, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 3. Zażalenie przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. Przysługuje ono stronom, a także osobie, której postanowienie, zarządzenie lub inne czynności bezpośrednio dotyczą.

§ 3a. Od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego może być wniesiony sprzeciw. Powoduje on utratę mocy postanowienia lub zarządzenia.

§ 3b. Sprzeciw przysługuje stronie, a także osobie, której postanowienie lub zarządzenie dotyczy. Składa się go w terminie 7 dni od ogłoszenia postanowienia lub zarządzenia, a gdy podlega ono doręczeniu – od daty doręczenia. Prezes sądu odmawia przyjęcia sprzeciwu, jeżeli został on wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną.

§ 4. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub części.

Art. 104. § 1. Sąd odwoławczy uchyla na posiedzeniu zaskarżone orzeczenie, niezależnie od granic zaskarżenia, podniesionych zarzutów i wpływu uchybienia na treść orzeczenia, jeżeli:

- 1) orzeczenie wydała osoba nieuprawniona do orzekania albo sędzia podlegający wyłączeniu z mocy prawa lub niezdolny do orzekania;
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub orzeczenie nie zostało podpisane;
- 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wojkowego albo sąd wojkowy orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego;
- 3a) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu;
- 4) orzeczono karę lub środek karny nieznanym ustawie;
- 5) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia uniemożliwiająca jego wykonanie;
- 6) obwiniony nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 21 § 1 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy;
- 7) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 5 § 1 pkt 4–10.

§ 1a. Uchylenie orzeczenia jedynie z powodów określonych w § 1 pkt 6 oraz w art. 5 § 1 pkt 4 i 5 może nastąpić tylko na korzyść obwinionego.

§ 2. (uchylony)

Art. 105. § 1. Apelację wnosi się na piśmie w terminie 7 dni od daty otrzymania wyroku wraz z uzasadnieniem, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 1a. W wypadku, gdy uzasadnienie wyroku zostało przedstawione wyłącznie w formie ustnej, apelację wnosi się na piśmie w terminie 7 dni od daty otrzymania wyroku wraz z przekładem tego uzasadnienia.

§ 2. Wniesienie apelacji przed upływem terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku albo wniosku o przekład uzasadnienia wyroku przedstawionego w formie ustnej wywołuje skutki wskazane odpowiednio w art. 35 § 1 albo art. 82 § 7 i podlega rozpoznaniu; można ją uzupełnić w terminie wskazanym odpowiednio w § 1 albo 1a.

§ 3. O przyjęciu apelacji zawiadamia się strony, obrońców i pełnomocników, po czym akta przekazuje się niezwłocznie sądowi odwoławczemu.

Art. 106. § 1. Strony mają prawo uczestniczyć w rozprawie i w posiedzeniu sądu odwoławczego. Udział stron nie jest obowiązkowy, chyba że prezes sądu lub sąd tak zarządzi. Obowiązkowy jest jednak udział obrońcy w wypadku określonym w art. 21 § 1.

§ 2. Sąd odwoławczy na żądanie obwinionego pozbawionego wolności, złożone nie później niż w ciągu 7 dni od zawiadomienia go o przyjęciu apelacji, zarządza jego sprowadzenie na rozprawę, chyba że uzna za wystarczający udział w niej jego obrońcy. Jeżeli obwiniony nie ma obrońcy, wyznacza się obrońcę z urzędu.

§ 3. Niestawiennictwo prawidłowo zawiadomionych o terminie stron i ich przedstawicieli procesowych nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że stawiennictwo było obowiązkowe.

Art. 106a. Sąd odwoławczy może, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Dowód można dopuścić również przed rozprawą.

Art. 107. § 1. Uzasadnienie wyroku sąd odwoławczy sporządza w terminie 7 dni.

§ 2. Uzasadnienie wyroku zmieniającego lub utrzymującego w mocy wyrok sądu pierwszej instancji sporządza się wyłącznie na żądanie strony, złożone w terminie zawitym 7 dni od daty wydania wyroku przez sąd odwoławczy.

§ 2a. Jeżeli przebieg rozprawy utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, uzasadnienie wyroku może być z urzędu przedstawione wyłącznie w formie ustnej, bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku. Przepisu art. 418 § 3 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się. Przed przedstawieniem uzasadnienia wyroku w formie ustnej należy uprzedzić o tym strony.

§ 3. W uzasadnieniu należy podać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji sąd uznał za zasadne albo niezasadne.

Art. 108. Zażalenie wnosi się na piśmie w terminie 7 dni od daty ogłoszenia rozstrzygnięcia albo ustnie do protokołu rozprawy lub posiedzenia, a gdy podlega ono doręczeniu, od daty doręczenia lub od daty dokonania zaskarżonej czynności, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 109. § 1. W postępowaniu odwoławczym stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

§ 2. Przy rozpoznawaniu środka odwoławczego stosuje się odpowiednio także przepisy art. 425 § 3 i 4, art. 426, 427, 429–438, 440–443, 447, 449, 453, 454 § 1, art. 455, 456, 462, 463 § 1, art. 465 § 1 i 2, art. 466 i 467 Kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ XI

Nadzwyczajne środki zaskarżenia

Rozdział 18

Kasacja

Art. 110. § 1. Kasację w sprawach o wykroczenia może wnieść wyłącznie Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich, w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych także Zastępca Prokuratora Generalnego do Spraw Wojskowych, a w sprawach naruszenia praw dziecka także Rzecznik Praw Dziecka. Kasację można wnieść od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie sądowe.

§ 2. Niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść obwinionego wniesionej po upływie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 3. Kasację wnosi się bezpośrednio do Sądu Najwyższego.

Art. 111. Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wskazanych w art. 104 § 1 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia; kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary.

Art. 112. W postępowaniu w przedmiocie kasacji stosuje się odpowiednio przepisy działu X niniejszego kodeksu oraz art. 522, 526 § 1, art. 529, 530 § 2 i 3, art. 531 § 1, art. 532 § 1, art. 534 § 2, art. 535–537, 538 § 1 i 3 oraz art. 539 Kodeksu postępowania karnego.

Rozdział 19

Wznowienie postępowania

Art. 113. § 1. Postępowanie sądowe, prowadzone w trybie określonym przez przepisy rozdziałów 11–16 oraz działu X niniejszego kodeksu, zakończone prawomocnym orzeczeniem, może być wznowione na wniosek strony, a gdy ustawa to przewiduje – z urzędu. Do wznowienia tego stosuje się odpowiednio przepisy art. 540–542, art. 544 § 2 i 3 oraz art. 545–548 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Do wniosku o wznowienie postępowania strona niebędąca prokuratorem dołącza dowód wniesienia opłaty sądowej; opłata ta podlega zwrotowi w razie uwzględnienia wniosku.

§ 3. W kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu – jednoosobowo sąd apelacyjny.

§ 4. W sprawach należących do właściwości sądów wojskowych w kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo wojskowy sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu orzeka Sąd Najwyższy.

DZIAŁ XII

Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia

Rozdział 20

Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie

Art. 114. § 1. Obwinionemu, który w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania został następnie uniewinniony albo wobec którego umorzono postępowanie wskutek okoliczności nieuwzględnionych we wcześniejszym postępowaniu, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłą z wykonania względem niego w całości lub części kary lub środka karnego, których nie powinien był ponieść.

§ 2. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje także osobie niewątpliwie niesłusznie zatrzymanej oraz osobie osadzonej w zakładzie karnym na podstawie art. 82 § 5 pkt 2 albo pkt 3, która następnie została prawomocnie uniewinniona albo wobec której prawomocnie umorzono postępowanie.

§ 2a. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również obwinionemu, wobec którego zastosowano zabezpieczenie majątkowe środka karnego przepadku, w zakresie szkody i krzywdy wyrządzonej tym środkiem przymusu, gdy został on następnie prawomocnie uniewinniony albo umorzono wobec niego postępowanie lub mimo skazania go nie orzeczono środka karnego przepadku.

§ 3. W razie śmierci obwinionego, który żądanie odszkodowania i zadośćuczynienia zgłosił za życia, prawa jego przechodzą na małżonka, dzieci i rodziców.

Art. 115. § 1. Roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie należy zgłosić w sądzie okręgowym, w okręgu którego wydano orzeczenie w pierwszej instancji lub w którym nastąpiło zwolnienie zatrzymanego.

§ 2. Roszczenia, o których mowa w § 1, przedawniają się po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie, o którym mowa w art. 114 § 1, albo od daty zwolnienia zatrzymanego.

§ 3. W przedmiocie roszczenia orzeka jednoosobowo wyrokiem sąd okręgowy na rozprawie. Postępowanie w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne ukaranie oraz za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie wolne jest od kosztów.

§ 4. Żądający odszkodowania może ustanowić pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Przepis art. 30 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 116. Przy rozpoznawaniu roszczeń o odszkodowanie oraz zadośćuczynienie stosuje się odpowiednio przepisy art. 553, art. 556 § 4, art. 557 i art. 558 Kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ XIII

Postępowanie w sprawach ze stosunków międzynarodowych

Rozdział 20a

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia

Art. 116a. Do wystąpienia do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz do wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów 62a i 62b Kodeksu postępowania karnego.

Rozdział 20b

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub też orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym

Art. 116b. § 1. Do wystąpienia do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz do wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów 66a i 66b Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. W postępowaniu mandatowym o wykonanie grzywny nałożonej mandatem karnym kredytowanym do właściwego sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej występuje wierzyciel uprawniony według przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Rozdział 20c

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie dowodu na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego oraz wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej

Art. 116c. § 1. Do wystąpienia do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie dowodu na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego oraz do wykonania europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów 62c i 62d Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Wystąpienie, o którym mowa w § 1, jest dopuszczalne w sprawach o wykroczenia przewidziane w przepisach rozdziałów XI i XIV Kodeksu wykroczeń.

DZIAŁ XIII

Koszty postępowania

Art. 117. § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkie wydatki w toku postępowania w sprawach o wykroczenia, w tym wydatki ponoszone w toku czynności wyjaśniających, wykląda tymczasowo Skarb Państwa.

§ 2. Wydatki związane z ustanowieniem obrońcy lub pełnomocnika wykląda strona, która go ustanowiła.

§ 3. Wydatki, o których mowa w § 1, ponoszone w toku czynności wyjaśniających przeprowadzanych przez organ podległy władzom jednostki samorządu terytorialnego wykląda tymczasowo właściwa jednostka samorządu terytorialnego.

Art. 118. § 1. Wydatki wykładane przez Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego mają charakter zryczałtowany. Zryczałtowane wydatki nie obejmują:

- 1) należności biegłych lub instytucji wyznaczonych do wydania opinii;
- 2) nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów lub radców prawnych.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość zryczałtowanych wydatków postępowania w sprawach o wykroczenia, w tym wysokość zryczałtowanych wydatków ponoszonych w toku czynności wyjaśniających, a także wysokość opłaty, o której mowa w art. 113 § 2, uwzględniając przeciętne koszty poszczególnych czynności.

Art. 119. § 1. W razie skazania od obwinionego sąd zasądza opłatę na rzecz Skarbu Państwa, zryczałtowane wydatki i należności, o których mowa w art. 118 § 1 pkt 1 i 2, na rzecz odpowiednio Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wydatki na rzecz oskarżyciela posiłkowego.

§ 2. W razie uniewinnienia obwinionego lub umorzenia postępowania koszty postępowania ponosi:

- 1) w sprawie, w której wniosek o ukaranie złożył oskarżyciel publiczny – odpowiednio Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, z wyjątkiem należności z tytułu udziału adwokata lub radcy prawnego w charakterze pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego;
- 2) w sprawie, w której wniosek o ukaranie złożył oskarżyciel posiłkowy – oskarżyciel posiłkowy, a w razie umorzenia postępowania w przypadku określonym w art. 31 § 1 – odpowiednio Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego.

§ 3. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi odpowiednio Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego.

§ 4. Koszty związane z udziałem w postępowaniu tłumacza w zakresie koniecznym dla zapewnienia obwinionemu jego prawa do obrony ponosi odpowiednio Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego.

Art. 120. § 1. Zażalenie na postanowienie organu prowadzącego czynności wyjaśniające w przedmiocie kosztów wnosi się do organu nadrzędnego, a w przypadku:

- 1) czynności wyjaśniających przeprowadzanych przez straż gminną (miejską) – do prokuratora;
- 2) czynności wyjaśniających przeprowadzanych przez prokuratora – do prokuratora nadrzędnego.

§ 2. Jeżeli organ nadrzędny, prokurator albo prokurator nadrzędny nie przychyli się do zażalenia, kieruje je do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

Art. 121. § 1. Do kosztów postępowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 616, art. 618 § 1 i 3, art. 618a–618l, art. 623, art. 624 § 1, art. 625, art. 626, art. 630, art. 632a–635, art. 636 § 1 i 2, art. 637–639 i art. 641 Kodeksu postępowania karnego, przy czym wydatkami są także wydatki Skarbu Państwa i jednostki samorządu terytorialnego ponoszone w toku czynności wyjaśniających.

§ 2. Rodzaje i wysokość opłat oraz zasady i tryb ich wymierzania określa odrębna ustawa.